

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Darabos-utca 33. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek

s a lap megrendelésére és szétküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor tanárhoz** (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

Az alkoholismus ellen tartott bécsi nemzetközi kongresszus.

Az összes európai kormányok képviselői április 9-én nemzetközi kongresszusra gyűltek össze Bécsben, hogy mint egykor III. Napoleon kezdeményezésére előbb Konstantinápolyban, majd később a veszedelem hatása alatt Bécsben, s legutóbb az 1897-ik év folyamán Velencében a cholera terjedésének meggátlására az orvosok európai konferenciát tartottak, ezek a férfiak is együtt beszélhessék meg a fertőző betegségek ama legveszedelmesebb s legáltalánosabb fajtája ellen immár halaszthatatlanná vált tennivalókat, mely az alkoholismus neve alatt ismeretes.

Hogy miben állapodtak meg? Teljes bizonyossággal nem tudhatjuk. De maga a veszedelem annyira imminens s a cél mely ezt a mostani bécsi kongresszust egybehozta, annyira fenkölt, hogy ha egyáltalán van valami, mivel egyházi lapoknak komolyan foglalkozni kötelesség, úgy az alkoholismus minden kétségen kívül ilyen s így ama kongresszus tanácskozása felett szó nélkül napi rendre mi sem térhetünk.

„Azt már régen tudjuk, — mondja egy természettudós, — hogy rothadás által lesz az állatból föld,“ s a bécsi kongresszuson elhangzott szép beszédekből meg azt tudtuk meg, hogy az alkoholismus folytán lesz az emberből állat s láthatjuk mint fajul, mint sülyed napról-napra lefele visszafele az az ember, kinek még a Darwin hirhedt elmélete szerint is folyvást fejlődni, tökéletesedni kellene.

S hogy ez így van, annak talán ezer és egy oka van; de ez okok között nem az utolsó helyen áll a szeszes italok túlzott élvezete s az azzal együtt járó szellemi, erkölcsi és phisikai depravatio.

Az orvos arra tanít bennünket, mondja egy hirneves író: (Paul Wurster) hogy a szeszes ita-

lok élvezete az ember összes szerveinek degenerálására vezet s erejét felemészti. A morál-statisztikus meg azt mutogatja, hogy a részeges ember erkölcsileg elvadul s durva, nyers, cynikus ösztöneivel szemben tehetetlen bábbá lesz, kinek, hogy némiképpen menthető legyen, a jobbak előtt egyedül való mentsvára csak a *Lombrosó* elmélete lehet.

Előttünk fekszik egy statisztika s ebből szomorú adatokat olvasunk ki. Ugyanis Németországban 1885-ben befogatott összesen 32,837 ember s ezek között 13,704-en voltak olyanok, kik a bünt, hibát vagy kihágást részeg állapotban követték el. Ez tehát körülbelül 41%-nak felel meg. A gyilkosok között ugyanott 46.1%; a betyároskodásból embert ölők közül 63.2%; a tolvajok közül 51.9%; a testi sértést elkövetők közül 74.5% s az erkölcsi tekintetben extravagálók sorában 77% volt részeges. A mi pedig a szellemi depravatiót illeti, e tekintetben elég legyen csak azt felemlíteni, hogy a bolondok háza egy harmadrészében az iszákosokból telik be, tehát jó részben ez a napról-napra növekvő veszedelem is az alkoholismusra vezethető vissza.

S még aggasztóbbá teszi ennek a pestisnek rohamos terjedését az a tapasztalati tény, hogy ez a szenvedély örökölhető; apáról fiura, anyáról leányra száll s be van bizonyítva, hogy azokban a családokban, a hol az apa, vagy az anya csak a későbbi időkben lett iszákossá, az előbb született gyermekek épek maradnak, míg a későbbi időszakban születtek a szerencsétlen szenvedélynek elébb-utóbb áldozataiul esnek.

Hát azt melyik statisztikus tudná számokban kimutatni, hogy a sociális ökonomia szempontjából melyik nagyobb csapás, vajjon egy országos juniusi jégverés, késői fagy, aszály, vagy árvizveszedelem-é, avagy az a boldogtalan szenvedély, mely a családapát, ha pénzt kap a

kezei közzé, legelőször a borivó házba vagy a palinkás lebujaókba vezeti!?

Magyarországról idevonatkozólag biztos adatokkal nem rendelkezvén, újra megint csak idegen országból vesszük a példát. Valaki kiszámította hogy Németországban 1888-ban egy-egy állampolgárnak átlagos évi bevétele 406 egész 56 századrész Márka volt s ebből minden német 40 Márkát költött el szeszes italokra. (Más élelmi s háztartási cikkekre p. o. cukorra, rizsre, sóra, kávéra petroleumra még csak 20 Márkát sem!)

Ne higgyük azonban, hogy nálunk Magyarországon kedvezőbbek volnának a viszonyok. Ismerünk községet, mely a lehető legmostohább anyagi viszonyok között él, s itt a koresmáltási, illetve italmérési jog egy évi hasznóbére 30.000 korona körül van. Igazán még a hajszála is az ég felé áll az embernek, ha elgondolja, hogy mily iszonyatos alkoholt kell itt eladni annak a bérlőnek, míg *csak* a bérleti összeget is beszedi. S rendesen legnagyobb percentben kiktől szedi be? Felelet: a társadalom páriáitól, azoktól a szerencsétlen szegényektől, kik egész éven át jóformán a kenyérből sem esznek eleget s a kiknek gyermekei olyanok, mint az ágrólszakadt falevél, melyet útszélekre, szemétdombokra sodor a hideg téli szél.

S ez így van világszerte.

Azért mi a magunk részéről csak Istennek

áldását kérjük mindazokra, kik e nemünkre nehezedett nagy átkon könnyíteni akarnak s a módozatok felett komoly lelkiismeretességgel tanácskoznak.

De a midőn erről vallást teszünk, nem hallgathatjuk el aggodalmunkat a reménylhető sikerre vonatkozólag sem.

Ismerjük jól azokat a nemes kísérleteket melyekkel e tekintetben a társadalom részéről a bostoni (1813.) ugynevezett „Teetotalismus“ szervezése óta találkozunk. Az amerikai *Dr. Baird, Báro Seld, Böttcher, Vetter, Rochat*, a berni *Bovet, Hirsch* stb. stb. mind-mind nagyon sok érdemeket szereltek magoknak ezen a téren s méltók az emberiség hálájára kétségtelenül. De éppen ezek a kísérletek s az elért eredmények bizonyítják azt, hogy a társadalom magára hagyatva az emberiség testéről e veszedelmes rákot ki nem irthatta. Hiszen a „*Kék kereszt*“ egyesület Németországban *Rochat* már az 1884-ik évben meghonosította; 1895-ben már 65 ilyen egyesület működött ott 1900-ig, s mily szomorú az eredmény, ha elgondoljuk, hogy ugyancsak abban az országban még ma is 1760 millió Márkát adnak ki szeszes italokra!

Az égyház, igen! az is tehet valamit; de nagyon keveset! Már Luther megírta egyik barátjának: „Es ist leider ganz Deutschland mit Saufen geplagt. Wir predigen und schreien da-

TÁRCA.

Lelkészi jubileumon.

Görömbei Péter nagykallói ref. lelkész működésének 25-ik évfordulója alkalmából.

Hatalmasoknak hadd zengjen dics-ének
Hizelkedő lantodról, szolga-lélek;
Koronák éke: tündöklő szívárvány
El nem vakít, előttem néma bálvány;
Nem zengem én pompázó paloták
Elbűvölő, pazar káprázatát:
Nem ott az én lelke világá,
Nem hajt ki ott szívem virága.

Szülőföldem csendes kis temploma
Az én szívem legdrágább otthona;
Honnan, mint áldozatfüst, égbe szálla
A gyermek-ajk legelső szent imája.
Itt nyert szívem sziklára épített,
Soha meg nem ingatható hitet;
Hol ifju szívvel örök lánggra gyúltan
Fajom, hazám szeretni megtanúltam.

Otthonra lelt az annyit üldözött
Hit és szabadság e falak között;

S ha dúlt a vészek lángzó vihara
S csordúltig telt a kínok pohara:
Fölzenge hittal apáinknak ajkán
S keresztül tört a templom boltozatján
A magas égig föl a csillagokra:
„Te benned biztunk eleitől fogva.“

Te benned, óh világok alkotója,
Kinek karod honunkat védi, óvja;
A benned élő örök szeretet
Karolja át e gyülekezetet,
Hogy mint a hit s magyarság szikla-vára
Századokon át örömet megállja.
Te adsz nekünk — magasztalunk ezért —
Proféta-lelkü, ihletett vezért.

Áldott a kéz, a mely munkába fárad;
Áldott a szív, melyből szeretet árad;
Áldott a lélek, melynek tiszta lángja
Meleg sügárt hint hitünkre, hazánkra.
Ki végig küzde negyed-századot,
Ám szíve, karja el nem fáradott:
Lelkünk előtt ragyog mindenkoron
Példája, mint világító torony.

Benedek János.

rüber, *aber es hilft leider nicht viel.*“ Pedig Luthernek még fogalma sem lehetett arról a dobozódásról, melylyel p. o. a mi magyarjaink a pálinkát nyelik.

Igazán elmondhatjuk: „itten nincsen, ki segítsen!“

De mégis... Van! Reád gondolunk *államhatalom!* S azok a kongresszusi tagok, kiket a tanácskozássra Bécsbe éppen te küldöttél el Magyarországból is, akkor lesznek igazán őszinték s akkor felelnek meg küldetésök céljának, ha jelentésökben téged fognak kötelességedre emlékeztetni. Vagy igaz az, hogy az alkoholizmus tönkreteszi a nép szellemi, erkölcsi és phisikai életét, vagy nem igaz. Ez utóbbi esetben csődöt mondott az összes orvosi tudomány s nem kell az ilyen kongresszusokkal komédiázni. De ha igaz, (a mint hogy nem is lehet másképpen!) akkor lépjen az állam komolyan sorompóba. A morphiomot s a többi mérgeket nem lehet útonútfélen beszerezni, *ne lehessen a pálinkát sem.* (Most a pálinkás boltok még vasárnap is nyitva vannak. Szedő.) S ha a kis lutrit eltörölte az államhatalom, igen helyesen! azon az okon, mert annak erkölcsromboló s vagyontpusztító hatásáról meggyőződött, miért késlekednék az alkoholizmus hydrájának agyonszorításával? Nyomorúlt finansziális kérdések és szempontok nem lehetnek itt irányadók, mert ebből a szempontból akár Monaco is megvédheti kártyabarlangjait. A kis Helvétiában nincs dohány monopolum, de van ám pálinka monopolum s törvényhozásilag van kimondva, hogy a kantonok a tiszta jövedelem egy tizedrészét az alkoholizmus meggharcolására kötelesek fordítani. Így jönnek aztán ott létre a különféle jótékony asyllumok, mértékletességi egyesületek, rabsegélyző intézetek stb. Ott van az ugynevezett *gotenburgi systema*, vagy a *norveg* rendszer. Mindenik irányban indulhat az állam, csak induljon. A társadalom és különösen az egyház pedig ott lesz mellette s a nagy Isten nevében együtt vonulhatunk ki a Leviathán megláncolására.

E. L.

TANÜGY.

Ev. ref. Egyetemes Tanügyi Bizottság.

A magyarországi reformátusok legfőbb tanügyi szaktestülete, a mely az egyetemes konvent megbízásából az egész református tanügy központi képviselőjére s tanügyi kérdésekben a konventhez előterjesztések és javaslatok tételére, valamint általában a konvent hatáskörébe tartozó tanügyi tárgyak előkészítésére van hivatva s mely újrászervezése óta rövid 3—4 év alatt is nagyon sokat tett ref. tanügyünk egyöntetű, összhangzatos ve-

zetése s a legfőbb felügyelet és ellenőrzés hatályosabbá fejlesztése által a ref. tanügy általános színvonalának emelése érdekében, — f. évi üléseit a sárospataki ref. főiskola előjáróságának szíves meghívása folytán Sárospatakon tartotta meg ápril hó 12. és 13. napjain.

E gyűlésen megjelentek *Antal Gábor* püspök, az e. t. bizottság elnöke, dr. *Bartók György* erdélyi püspök; kívülök a dunántúli egyházkerületből: *Szekeres Mihály* és *Czike Lajos* esperesek s dr. *Antal Géza* pápai theologiai tanár; a dunamelléki kerületből: *Adám Kálmán* esperes és *Petri Elek* buda-esti theol. tanár; a tiszáninneri kerületből: *Fejes István* főisk. algondnok, *Radácsi György* theol. tanár, dr. *Ballagi Géza* jogtanár és *Buza János* főgymn. tanár; az erdélyi egyházkerületből; *Váró Ferenc* nagyenyedi tanár és *Bedőházy János* marosvásárhelyi főgymn. igazgató, országgyűlési képviselő; a tiszántúli kerületből: *Dóczi Imre* középisk. felügyelő, a bizottság h. elnöke, *Sass Béla* debreceni theol., dr. *Baczoni Lajos* jogak. tanár és *Futó Mihály* h.-m.-vásárhelyi főgymn. igazgató. A távolmaradott tagok közül idejében kimentették magukat *György Endre*, *Baksay Sándor* esperes, *Parádi Kálmán*, valamint a helyére behívott *Dózsa Dénes* póttag; nem jelenhetett meg elfoglaltsága miatt a dunamelléki kerületből *Szász Károly* püspök, az erdélyiből *Kenessey Béla* theol. igazgató.

Az érkező bizottsági tagokat Radácsi, Buza s a főiskola több más tanára fogadták nagy előzékenységgel a vasutal s szállásolták el legnagyobb részt a kollégium kényelmes vendéglátó szobáiban s az egész gyűlés tartama alatt mint a főiskola vendégeit kifogyhatatlan szíveséggel gazdag ellátásban részesítették. 11-én este a megerkezés után már nyomtatott programot osztott szét a figyelmes rendezőség az ott töltendő napok gyűlésen kívüli idejének legkellemesebb és legtanulságosabb felhasználására nézve.

A gyűlés első napjának reggelén 8 órakor az egész bizottság a kollégiumból a közel fekvő templomba vonult, a hol buzgó imádság után, eltelve áhitattal s a megújított impozáns templom belső díszítésének szemlél tétől merített gyönyörűséggel, visszatért a kollégium tanácstermébe, hogy a közel negyven pontból álló tárgysorozat alapján fontos feladatának megoldásához láthasson.

Az ülést *Antal Gábor* püspök tőle már megszokott tartalmas beszéddel nyitotta meg, előzetesen is köszönetet mondván a főiskolai előjáróságnak, hogy szíves meghívása által lehetővé tette a gyűlésnek Sárospatakon való megtartását. Mélyreható fejtegetésekbe bocsátkozott a protestáns szellemnek a tanításban való hatásáról és jelentőségéről s találóan mutatta ki, hogy a prot. szellemnek nemesak a prot. iskolákban kell uralkodnia, hanem nemzeti s magasabb kulturális tekintetből át kell hatnia az összes hazai tanügyet is, mert a szabad-elvű tudományos haladásnak ebben van legfőbb biztosítéka. A nagy tetszéssel fogadott megnyitó beszéd után *Fejes István*, a sárospataki főiskola algondnoka meleg szavakkal üdvözölte a főiskola és a tiszáninneri egyházkerület nevében az e. t. bizottságot, mire az elnöklő püspök meleg köszönettel válaszolt, örömét fejezve ki a felett, hogy e többszázados és ma is nagyevű főiskola falai között gyűlhetett össze a magyar reformátusok egyetemes tanügyi képviselője. A testvéries figyelemnek és szeretetnek megkapó kifejezését láttuk abban is, hogy a főiskola tudós tanári kara testületileg jelent meg a tanácsteremben, hogy az e. t. bizottságot üdvözölje. A tanári kar érzelmeinek dr.

Zsindely István akad. igazgató ékes szavakban adott kifejezést, rámutatva a hírneves főiskola viszontagságos, de dicső multjára s arra a szabad szellemre, a melyet nagybecsű hagyomány gyanánt őriz mai napig a tanári kar. A tanügyi bizottság nevében ismét az elnök mondott köszönetet az ékes és meleg üdvözlésért, s nagy elismerését nyilvánítja úgy az iskola egészséges szelleme, mint a tanári kar érdemei iránt.

Ezen ünnepélyes előzmények után indult meg a tanácskozás, melynek első tárgya a már albizottság által előkészített *gymnasiumi tantervjavaslat* volt, melyet az összes ref. gymnasiumok tanárkaraitól beterveztett vélemények figyelembe vételével Váró Ferenc gymn. előadó dolgozott ki és referált. A tanterv tárgyalása most is hosszabb időt igényelt, különösen élénk vita indult meg a vallás tanítását tárgyzó első rész felett, a melyhez az előadó után dr. Bartók György püspök szólott, szakavatottan fejtve ki a tervezettől bizonyos tekintetben eltérő álláspontját. Antal Géza, Dóczy, Radácsi s mások felszólalása után a tanterv e része átdolgozás végett egy bizottságnak adott ki, melynek elnöke dr. Bartók püspök, tagjai Radácsi, Antal Géza, Petri Elek s az előadó lettek, felkérve arra, hogy a kifejtett nézetek figyelembe vételével, a tanterv ezen részére vonatkozó javaslatukat a következő napi gyűlésre terjesszék be. A tanterv egyéb részei letárgyaltván, csekély módosítással elfogadtattak. E tanterv leendő tehát irányadó a nem államsegélyes ref. gymnasiumokra nézve, vallástani részében pedig az összes ref. gymnasiumokra, feladatuk lévén az előbbieknél ez alapon az összhangra törekedni.

Dr. Ballagi Géza előadó terjesztette elő azután a prot. sajtóiroda felállítására vonatkozó véleményes javaslatát. Előadó meggyőző érveléssel fejté ki, hogy sem egy prot. politikai napilap, sem a javasolt prot. sajtóiroda felállítása célszerű és kívánatos nem volna. Szükséges azonban pontos és megbízható hírszolgálatról gondoskodni, mely célból a fővárosban egy szakavatott a mi egyházi és tanügyi viszonyainkat ismerő egyén, kellene megbízni, hogy a fővárosi sajtót, főleg annak a protestánsokkal rokonszenvező organumait pontos, kimerítő és megbízható tudósításokkal lássa el, a mit azok szívesen fogadnának, s az egész intézmény nem kerülne oly sokba, mint egy sajtóiroda. Megjegyzendő, hogy pusztán saját ref. felekezetünk számára szolgálna ez a megbízás. A bizottság ily értelemben terjeszt javaslatot a konvent elébe.

Ugyancsak dr. Ballagi örömmel jelenti, hogy a jogi szakoktatás kérdésében kifejtett akciónk eredményre vezetett, mert a miniszter belátva az eredeti tervezet sérelmes voltát több jogakadémiákra nézve, új tervezet dolgoztatott ki. Felkérendő lenne a miniszter a konvent által, hogy ez új tervezetet is közölje jogakadémiáinkkal, hogy azok meghallgatásával tanügyi bizottságunk szükség esetén nézetét nyilváníthassa. Együttal kéri a bizottság a konventet, hogy az új vizsgarendszer életbe léptetését sürgesse meg a miniszternél.

A népiskolai ügyeket Buza János előadó referálta. A tanító- és tanítónő-képesítési vizsgára vonatkozó szabályzatot a mi viszonyainkhoz alkalmazva bemutatja előadó, mely letárgyaltván, kiadandó lesz az egyházkerületeknek, hogy a tanítóképző intézetek tanárkarainak véleményét erre nézve terjesszék be.

Az 1868: 38. t.-c. (népokt. törvény) revisiója tárgyában régebben készült s már a multkor is tárgyalat munkálat a módosítások beillesztésére kiküldött bizottság által előterjesztetett. Minthogy azonban a munká-

latot a bizottság most sem találta olyannak, hogy e nagyfontosságú ügyben azt, mint az egyetemes ref. egyház álláspontját és kívánalmait kifejező dolgozatot a konventnek elfogadásra, s esetleg figyelembe vétel céljából a kormányhoz felterjesztésre ajánlhatná: Fejes István elnökle alatt Radácsi, dr. Ballagi és Buza tagokból álló bizottságot küldött ki, hogy e tárgyban a jövő gyűlésre egy munkálatot készítsenek.

Az előadó jelentése a nagyenyedi tanítóképző intézet fejlesztése érdekében történt intézkedésekről örömmel vettett tudomásul.

A tiszántúli egyházkerületnek (az alsó-szaboleshajdúvidéki egyházmege kérelmére) a tanítói fizetések 1000 koronáig való kiegészítése tárgyában tett felterjesztését a bizottság az általános tanítóhiány miatt nagyon indokoltnak tekintvén, felkérendőnek véli a kormányt, hogy a tanítói fizetéseknek *legalább* a fenti összegig való kiegészítése iránt tegyen a kormánynál lépéseket.

Az erdélyi ref. elemi iskoláknak 6 osztályuakká fejlesztésére a kormány négy évet engedélyezett s a tanítók fizetésénekkiegészítését e célból kilátásba helyezte.

A ref. vallástanítóknak az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe való felvétele ügyében előterjeszti előadó a miniszter leiratát, mely szerint mindazon vallástanítóink, a kik tanítói képesítéssel bírnak, rendszeresített állásban állandóan működnek s nem rendszeresen működő lelkészek, az orsz. tanítói nyugdíjintézetbe felvétetnek. E szerint okleveles vallástanítók és kántorok is alkalmazhatók nyugdíjjogosultság mellett, ha tanítói oklevelek van.

A praeparandiák tantervjavaslatára vonatkozólag határozatot, hogy tanítóképző intézeteink tanárkarai hivassanak fel véleményadásra az iránt, hogy a miniszteri tantervjavaslatot a mi viszonyaink és érdekeink figyelembe vételével mennyiben kellene módosítani, hogy egy autonom tanterv ezek alapján elkészíthetessék.

Végül a népisk. előadó a ref. tanítóképzőkről s felsőbb leányiskolákról tett jelentést, a mely örvendetes fejlődésről tanuskodik, főleg a felsőbb leányiskoláknál. E tárgynál azonban több oldalról kifejeztetett az a nézet, hogy a létező felsőbb leányiskoláknak megfelelő továbbfejlesztése helyett azoknak tanítónőképző intézettekbe való alakítására irányult törekvés, a mi a szatmári, n.-várad, miskolci, sőt még a létesítendő nyíregyházi intézetnél is tapasztalható, nem felel meg annak a célnak, a melyet éppen felsőbb leányiskoláink által kívánunk elérni, a mi nem más, mint művelt nőnek protestáns szellemben és minél nagyobb számmal való nevelése, míg ref. tanítónő képzése iránt fenforgó igényeink egy-két jól szervezett nagyobb intézet által is kielégíthetők, sőt talán még megnyugtatóbban, mint több gyengébb intézet által. Az aggodalom kétségkívül bővebb megfontolásra indíthatja az érdekelt buzgó köröket.

Radácsi György theol. szakelőadó a theol. fakultás kérdéséről tett jelentést, melyben javasolja hogy miután e tárgyban tüzetesen még csak az erdélyi egyházkerület nyilatkozott; a konvent várja be a többi kerületek érdemleges véleményét is. (Az erdélyi kerület minden tekintetben jogosnak és kívánatosnak is tartja, hogy az állami egyetemeken prot. theol. fakultás állíttassék fel.) Ilyen értelemben határozott a bizottság.

A theol. tanároknak az országos tanári nyugdíjintézetbe való felvétele tárgyában tett konventi felterjesztésre a kormánytól válasz még nem érkezvén, a bizottság javasolja, hogy a konvent sürgesse meg a mi-

nisztert, mert a kérdés több theol. akadémiákra nézve mindinkább égetővé válik.

Antal Géza előadó referálta a vallástanításra vonatkozó tárgyakat s a gymn. tanterv vallástani részének új szövegezésére kiküldött bizottság jelentését, mely újabb hosszas tárgyalás után véglegesen megállapított.

Még csak azt említjük fel, hogy a bizottság elérkezettnek látván az időt arra, hogy ref. tanáraink részére a vasúti kedvezmény; kieszközölése céljából újabb lépések tétessenek, felkéri a konventet, hogy a mint két évvel ezelőtt kilátásba helyezte, bizza meg elnökségét, hogy a kormánynál e méltányos kívánság teljesítése végett közbelépni sziveskedjék.

Végül nem mellőzhetjük annak megemlítését sem, hogy a bizottság ref. tanügyünk két nagyérdemű munkása *Futó Mihály* h.-m.-vásárhelyi főgymn. és *Dóczy Gedeon* debreceni felsőbb leányisk. igazgatók iránt, kik tanügyünket 40 évnél több idő óta szolgálják, elismerését fejezte ki s a konventnek is ily értelemben tett előterjesztést.

A gyűlést *Dóczy Imre* h. elnök rekesztette be, meleg szavakkal mondván köszönetet úgy a bizottság tagjainak, mint a vendéglátó főiskolai előjárásnak és tanári karnak.

A gyűlés mindkét napján a bizottság tagjai a főiskolában nyertek szállást és kitűnő ételmezést, kivéve az első nap estéjét, midőn dr. *Ballagi Géza* jogtanár vendégszerető háza fogadta az egész bizottságot gazdag vacsorára. A második napi közebeden az egész főiskolai tanári kar is részt vett s megjelent a főiskola világi algonodnoka *Dókus Gyula* kir. kamarás, a megelőző napon pedig *Meczner Béla* em. gondnok, egyházunknak kiválóan buzgó és előkelő világi férfiai. A testvérek ölekezése, az együttérző szívek hangos összedobbanása, a protestáns szellemnek a ref. tanügy munkásainál való imponáns megnyilatkozása jellemezték e kedves napok alatt a komoly munkától szabadon maradt órák társas érintkezéseit s tették a vendégekre nézve felejthetlenné ez összejövetelt, melynek jótékony, szívet, lelket átható, a kölcsönös szeretetet és megbecsülést fokozó s közös munkára serkentő hatását bizonyára érezni fogjuk mindannyian igen sokáig!

A vendéglátásnak azt a ritka patriarkhális jellegét Sárospatakon kívül hiába keressük, a mely oly páratlanul vonzóvá és bizalmasságánál fogva kényelmessé teszi az ott tartózkodást. Mert hiszen melyik főiskolánknak vannak teljesen felszerelt szálló szobái, kitűnő konyhája és melyiknek van sajáttermésű hegyaljai bora a vendégek számára! ? Adja Isten, hogy Sárospataknak legyen és maradjon is minden időkre!

B. L.

Vallástanításunk reformja.

II.

Megkezdjük nagyon természetesen a vallástanítást mindjárt az elemi iskola 1-ső osztályában. Bár éppen nekem volt alkalmam megfigyelni, legalább nagy általánosságban Magyarország különböző éghajlat alatt lakó és más-más természeti viszonyok között, megélhetési feltételek mellett élő népeit; és bár észrevettem, hogy a józan, tiszta ész, az értelem nagyobb és hamarabb fejlődik az Alföld népének gyermekeiben, mint egyébütt: mégis túlhajtott dolognak tartom ez osztályban, hol a szó teljes értelmében először beszélni kell tanítanunk azt a 6-7 éves gyermeket, ki valóban alig több még ott kis állatnál, — többet próbálni, erőltetni

gyermekimák, könnyebb énekeknel, — lefoglalván legalább is a Karácsonyig terjedő időszakot a vallástanító részéről is okvetlenül megkívántató beszéd és értelem-szerű gyakorlatokban rávezetés a vallás tárgyának Istennek a fogalmára. Állami iskolában, a lelkész által adható 1-2 órán lehetetlenség is többre eljutni.

A 2-ik osztályban már kézikönyvet adnak a gyermek kezébe. De hát hogy ne! ? Ezelőtt 20 évvel érettségi vizsgát tettünk úgy, hogy számtani kézikönyvet nem láttunk, vagy legalább nem használtunk; ma az elemi 3-ik osztály kezébe már nyomtatott számtani példatárt ad a szakképzett tanító. Én nem adtam soha. Képtelenségnek tartom ez időben a gyermeket arra, hogy ő, a ki még akkor nagyon erősen küzd az olvasás nehézségeivel, valamely tantárgyat könyv nélkül be-tanuljon. Könyvből teljesen elég neki az olvasókönyv. Ne feledjük, hogy Angliában a tanköteles kor 7 éven kezdődik! De meg az a szárazság, mely a tankönyvben a rövidsége törekvés miatt multhatatlanul előáll, a legszebb bibliai történeteket érdektelenné teszi a kis gyermek előtt. Élőszóval, melegen, szeretettel a gyermek és tárgy iránt, ez hat, épít és biztos sikerre vezet. Én az ünnepek körében adom az osztályban a Jézus életét, a mint születésével e földre a bűnös emberhez lehozza, a Szentlélek elküldésével teljessé teszi rajtunk az Eg. kegyelmét. De bizony ide az előadásban annyi szeretet kell, hogy a szót áhitva leső gyermekesereg — p. o. Jézus születésénél a pásztorokról szóló részben szinte hallja feje felett a tovaszálló angyal szárnyak suhogását.

A 3. és 4-ik osztályban eddigi tankönyveink a zsidó nép teljes történetét akarják megtanúztatni a magyar nép gyermekeivel. Vajjon van-e erre szükség valamelyik szempontból? Nemzeti nevelés szempontjából természetesen már csak azért sem lehet, mert a vallástanítás, a vallásos nevelés körébe a nemzeti nevelés be nem vonható. De a neveléstudomány mai színvonalán elemi iskolában még a nemzeti történelmet sem adjuk rendszeresen a nemzeti nevelés céljából, hanem adunk csak részleteket, életrajzokat a hazafiúi kötelességteljesítés mintájául, a hazaszeretet ápolására. Legfeljebb mint Isten üdvégzésének teljesedését lehetne felmutatni a zsidó nép történetét, de ez meg nem az elemi iskolai kor értelméhez való. Mint ott a nemzeti, úgy itt a vallásos érzelmek ápolására egyes megragadó eseményeket, életrajzokat kell hát adnunk, de nem száraz, tankönyvi modorban könyv nélkülözésre, hanem olvasmányok alakjában, tárgyalás, fejtegetés végett, — olyanformán, mint a Vincze-Sinka-féle népiskolai olvasókönyvben van megjelölve erre nézve a helyes irány, de még sem kivétel nélkül mindazokat és csak azokat, a melyeket ők felvettek. Ez elvnek figyelembevételével kellene szerkesztetni olvasókönyvet az elemi iskola 3-6. osztályai számára, kiválogatván a bibliából és egyháztörténetből azokat a részeket, történeteket, melyek — mindeniknek a maga jellemző tulajdonságát kiemelve — *alkalmasak és erősek Isten soha nem szünő gondoskodásának éreztetésére, a gondviselésnek, mely az embert soha el nem hagyja*; mint p. o. József története, a lehető legszebb, le; tanulságosabb az egész ó-testamentomban és nagy benne a valószínűség, hihetőség; éppen ezért csudálkozva olvastam nem rég lapunkban, hogy valaki ezt mellőztetni óhajtja, nem ellenmodása nélkül a szerkesztőségnek; továbbá, a melyek *Istennek feltétlen és mindenkor, mindenben bölcs tetszését, valamint embernek ezen mindenható. bölcs tetszésen, vég-*

zösen megnyugvásának szükségét oly megragadó, meggyőző erővel világítják meg, mint Jób története; majd a melyek *Isten bünt büntető igazságát, de az igazságban is szelid irgalmát láttatják*, a milyen Kain, Jákób, az özönvíz története; az *Istenben való bizalom, feltétlen engedelmség mintaképei*: Ábrahám, Mózes, Jósua; ebben a lelkiösmertlen, hűséget nem ismerő korban a *kötelességteljesítés, hűség tiszteletre méltó alakjai*: Elizeus Ábrahám szolgálója, gazdájának a legfontosabb dologban feltétlen megbízottja, ugyanitt Mózes, a népnek való szolgálás minden időkre tiszteletre méltó áldozata, Ruth az ő megkapó egyszerű történetével, gyönyörű beszédével hűségének bizonyosságául; Gíttus Ittai, a Dávidhoz életben halálban ragaszkodó, *központja* pedig az olvasókönyvnek, mint általában egész vallásos nevelésünknek, valamint egész földi és mennyei életünknek az *Ur Jézus Krisztus, maga az önfeláldozó, önzetlen isteni szeretet*, az ő életével, felséges tanításaival, megrázó szenvedésével, halálával; utána az ő szentséges példájától lelkesített, szent életével megszentelt apostolok, öskeresztyén mártýrok, majd a magyar gályarabok, a hithűségnek, egy magasabb világ igazságának sok szenvedéssel felszentelt, glóriás szent bajnokai, hogy míg lehet, a gyermeki szívben ébreszszünk velők óhajt a magasztos, az igaz iránt. Mindez természetesen a neveléstudomány útmutatása szerint osztályokhoz alkalmazott olvasókönyvekbe osztva.

A középiskolai vallásnevelés tervének részletes tárgyalását is egy pár általános természetű megjegyzéssel vezetem be.

A szakelőadó — kinek ügyszeretete, vallásos és egyházi érzülete itt is, másutt is meglepően nyilatkozik meg — kilátásba helyezi, hogy alkalom szerint a középiskola 4 felső osztálya az új-testamentum olvasásánál a görög szöveget is fogja olvasni. Ez, tekintettel arra a csekély eredményre, melyet a gimnáziumi növendékek nagy része éppen a görög nyelvben elérni képes, merőben lehetetlen, de lehetlenné teszi azt a rendelkezésre álló idő rövidsége is, mely mellett egy, nem értett nyelven való szövegolvasás a főcél: a biblia minél több szépségének feltárását, veszélyeztetné, mert azt hiszem, a tapasztalat bizonyágtétele szól a mellett, hogy egy idegen nyelvű szöveg mélységeibe sokkal kevésbé hatolhatunk az eredeti nyelven olvasva, ha azzal a nyelvvél a legsúlyosabban küzdődünk, mint jó fordításban, de felesleges is középiskolában az eredeti nyelven olvasás, mert itt nem az exegesis, mint tudomány, hanem a vallásosság táplálása, erősítése a cél.

A szakelőadó prédikáció tanulásról és katedrai gyakorlatokról beszél az 5-ik osztályban. A vallásos ébredésnek mai fokán már szükség volna oly komolyan gondolkoznunk az ígírdetésnél fennálló roppant felelősségünkről, hogy azt lehetőleg biztosítsuk minden, annak komolyságát veszélyeztető kezelés ellen, ideje volna megszüntetni azt a hivatalos egyházat nagy felelősséggel terhelő véleményét, a mely szerint nálunk az ígírdetés oly jelentéktelen valami, hogy azt bárkire bízhatjuk. Csak hittanhallgatókat és legfeljebb 4 éves tanítónövendékeket bocsátani legációba,* de ezeket

* Megvallom egész őszintén ez egyben nem értek egyet az én cikkirő barátommal. Valamikor évekkkel ezelőtt kifejttem már ide vonatkozó nézeteimet. Én a joghallgatóktól sem venném el soha a legációba mehetés jussát. Hogy miért nem? Annak sok oka van. Itt ez úttal csak azt az egyet említem meg, hogy én az életben azt láttam, úgy tapasztaltam: hogy azok a világiak lettek legértékesebb embereink s azok ragaszkodnak legjobban

is hitben, egyháziasságban úgy nevelni, hogy kellőleg biztosítva legyen működésükben az ígírdetés komolysága. Ez a fő és egyetlen tekintet; egyéb, személyes érdekeknek itt helye nem lehet. De emelniök kellene a lelkészeknek is az ígírdetés komolyságát mindenkor való megjelenésökkel a templomban. Ne ámitsuk magunkat azzal, hogy a nagy közönség szemében semmi káros hatása nem lenne annak, hogy a lelkészek éppen nagy ünnepeken nem mennek a templomba; hanem vagy a legátus, vagy a tanítók járnak e napokon.

A vallásnevelési tervben a heti órák megállapításában nem merünk túl menni az osztályonkénti 2-2 órán. Elszomorítóan csekély a latin nyelvnek adott 6 órával szemben. De vajjon a klasszikus műveltségre van-e még mindig nagyobb szükségünk, vagy a vallásos műveltségre!? . . . Elégtelen is az a két óra az eddigi, vallásnevelésre is, annál inkább a hivatalos tervben is nagyon helyesen kontemplált *vallásos nevelésre*, melynél az eddigi, könyv nélküli tanítás háttérbe szorításával az órákon való *biblia olvasásra* és e közben a vallás, a kegyesség lelkének a közvetlen személyes érintkezés útján a tanító által a növendékek szívébe behellésére van fektetve a főszűl. Ez természetesen feltételezi a tanítónál a vallásosságot, mely igaz hitet, de megvárja, a mit a szakelőadó is megvár, a tanárkaroktól, különösen a humán tárgyak tanáraitól a vallásos nevelésnek „a tanítás és nevelő hatás minden eszközével“ elősegítését. E tekintetben azonban némi biztosítékot csak egy protestáns egyetemen végzett tanárképzés nyújthatna.

Az éneklés! Megnyilatkozása az Istenhez vágyó lélek felbuzdulásának; egyik része a vallásos érzület megnyilatkozásának, de egyik és nélkülözhetetlen eszköze a vallásos nevelésnek is, a kálvinista vallásos kedélynek pedig egyik éltető eleme, valóságos levegője, melyet ha templomban nagy gyülekezetben végezhet, kárpótólva érzi magát az ígírdetésnek netaláni erőtelenségéért. A kálvinista ember szeretett énekelni; a nép most is szeret. Hanem „a műveltek“ (?) ma már úri emberhez nem illőnek tartják; az állami iskolában nevedett nép fiai pedig énekelni lassankint ellefejtnek. Ezt pedig nem csak az általános vallásosság, hanem az egyháziasság érdekében is aggasztó jelenségnek kell itélnünk. Én legalább — hogy egy profán hasonlattal éljek — vallásos, felekezeti szempontból ugyanazzal az aggodalommal nézem a kálvinista népet, mely énekelni már nem akar, nem tud, mint a milyennel látom mint magyar az ősi viseletéből itt ott kivetkőzni készülő magyar parasztot, mert hát a történelem tanúbizonyossága, hogy minden nemzeti jellegnek, nyelvnek, öltözetnek, szokásoknak kicsinylése, elhagyása az elsatnyulásnak, elnemzetietlenedésnek kezdete. Szivesebben látom a magyar parasztot bő ingbe, gatyába, sarkantyus csizmával, darutollas kalappal, cifra szürrel, még betyárkodva, duhajkodva, fokossal is, mint „kékbe“ bujva „urizálni“, városi népet majmolni. És szivesebben hallom a kálvinista népet még elnyújtott, cikornyás, de szíve szerinti, természetéből fakadó hatalmas éneklését, mint látok egy némán, érzéketlenül bámuló gyülekezetet.**

egyházunkhoz, vallásunkhoz, kik valamikor legációba is jártak. Nézzünk szét, nincs-e igazam? Pedig annak már én sem vagyok ám barátja, hogy ígírdetésővé lehessen minden dologkerűő. Szerk.

** Igazad van! Én nem is tudom, hogy tanítják, vagy hogy nem tanítják manapság az iskolákban az éneklést. De egyet tudok. Tudom nevezetesen azt, hogy kis fiam alig tud el-énekelni hibátlanul egy éneket is, pedig több éven át külön zenéi órákat is adattam neki; én még a falusi iskolában kótáismeret nélkül minden éneket megtanultam. Szerk.

Vészesnek tartom azért a legkisebb hanyagságot, mely talán felütné fejét esetleg még azokban az iskolákban is, melyeket még magunkénak mondhatunk.

A középiskolában pedig szükség alkalmazni ének és zenetanárt, a ki az énekkarok tanításán, vezetésén kívül külön órákon tanítsa az egyházi énekeket és éneklést, paedagógiai elvek szerint; vezesse az iskolai istentiszteleteket. Az intézetben minden reggel istentisztelet tartandó, a tanárok lehető tömeges részvételével; ezeken a theologusok, tanítóképző növendékek (a hol ilyen van) középiskolák növendékei megjelenjenek — és pedig lehetőleg önkéntesen, kényszerítés nélkül, — példaadással és tanítással rá nevelve erre. Az istentiszteleteken köznapokon imádkozhatnak 3—4-ed éves theologusok, 4-ed éves tanító növendékek; vasárnap predikáljanak a vallás és theol. tanárok, esetleg 4-ed éves theologusok.

Ez a teljes komolysággal végzett, megszűnés nélküli istentisztelet, a tanároknak azokon tömeges részvételre fogja felébreszteni a fogékony ifjú szívekben a gondolatot és meggyőződést, hogy Istennek imádása, tisztelete, mindenkinek egész életében komoly kötelessége, de életszüksége is.

Nagy István.

KÖZÉLETÜNK.

Görömbei Péter jubileuma.

— 1901. ápr. 10 —

Gyönyörűsége egy nap volt ez! Semmi disszonáns hang nem vegyült belé; minden a legszebb harmóniában olvadt egybe. Még csak az idő is megbecsülte magát; a tava-zí napsugár enyhére vált, fenn a légben csicseregő fecskék vidor csapata játszott bujósdit. A házak ormán vígan lengte a háromszínű lobogókat a tavaszi szél; város, emberek ünnepi köntöst öltöttek magokra.

A harangok is mintha lágyabban, hívogatóbban szólának ma. Talán akkor sem szólottak szebben, mikor zsenge fiatalságukban, átgurásuk előtt Rakóczyt és nézetverő népét üdvözölték. A hívogató hangokra ezernyi sókaság siet a sugár torony felé; a templom megtelik ünneplők seregével; szemekben, szívekben kibeszélhetetlen öröm; a kebleket kálvinista büszkeség dagasztja, a hallgatók szíve egy érzésben olvad össze, mikor orgonazugás mellett fölhangzik a felséges ének a magasságban lakóhoz:

„Jövel Szentlélek Ur Isten!”

Jövel Uram! jövel! Hívunk téged, kik a te néped és örökséged vagyunk. Ma itt mindenki a tiednek érzi, a tiednek tudja magát s a mikor segítségül hívott téged, rendületlen bizalommal, benned vetett mélységes hittal zengi utána dicsőségedre a világ legfölségesebb himnuszát, melynél emberi nyelv szebben nem szólhatott, ajak nem énekelhetett:

„Te benned biztunk eleitől fogva!”

Az ősz püspök: Áron atyánk, a főgondnok gróf, fényes nevek örökösei, világi nagy urak áhitattal zengik az éneket a sok, sok néppel. Ezer torok érce száll versenyre orgona zugásával s elhaló hangjai mellett lép a szószékbe:

A mi papunk,

Kálvin palástja vállán, alázat a homlokán, a szívében; hálaérzés a lelkében, azon szövetség áldásaiért, melyet az ő népével 25 esztendővel azelőtt kötött. A hála-érzés hangja fokként növekedik; egy negyed század édes, bús emlékei felujulnak. A hűséges lelkipásztor imádkozik az ő népéért, az ő népével; a szívből jövő imádság szívekbe száll, szíveken megy át, s a ki 25 esztendőig vett részt népe örömeiben, bánatában, ezért imádkozik:

„Ha majd mindnyájunkat eltemet a mulandóság örök törvénye, akkor is legyen itt e szent helyen, ez ősi magyar város kebelében lelkes, buzgó, számszerént is nagy református keresztyén, kálvinista magyar gyülekezet s vallásának alapja legyen akkor is az Ur Jézusnak evangéliuma s ezáltal legyen ezen nagy-kállói reformált gyülekezet a tiszta magyarságnak erős vára, rendíthetetlen oszlopa, hogy álljon, éljen s viruljon a nép, a magyar haza és dicső magyar nemzet nemzedékről nemzedékre.

A te nevedet és dicsőségedet hirdető szolgálataid pedig ruházd fel jó Atyánk továbbra is benned vetett hittal, Jézus iránti hűséggel, kitartással, testi s lelki erővel, egészséggel, hogy terjeszthesse az evangéliomot. Ha pedig előbb vagy utóbb végőrája érkezik s számadásra hívod: add Atyánk, hogy mindenben hívnek s igaznak találtsák. És ha majd a pásztor is, valamint most örvendező hivei is leteszik a vándor botot s pihenni térnek: adj a pásztoroknak hivei mellett a temetőkerthben csöndes nyugodalmat, elmaradt kedveseinek hív pártfogókat, a hívek közt nevének jó emlékezetet, lelkünknek nálad az égben örök dicsőséget, örök életet és örök idvességet a Jézus Krisztusért. Ámen.”

Buzgó szívek mondták reá az áment. A jubiláns lelkipásztor helyet foglal a szószék körül ülő presbyterek között, a kiknek élén Berethőy János főgondnok van. A főgondnok az egyháztanács és a gyülekezet nevében melegen üdvözli az ünnepelet s nagy érdemei felsorolása után felajánlja a hála és szeretet látható jeléül a gyülekezet ajándékát: az ó- és új-testamentomnak egy-egy diszpeldányát s a mai presbyteri gyűlés jegyzőkönyvi kivonatát.

Az ünnepelet meghatottan válaszol és idézi Kossuth ama szavait, hogy „az érdem ott kezdődik, a hol a kötelesség végződik;” én pedig — úgy mond — a „kötelességemet sem végeztem el úgy, a mint óhajtottam volna s így érdemeim sem lehetnek... Ha érdemről lehet beszélni, érdeme van annak a presbyteriumnak és derék tanítói karnak és azoknak a buzgó ref. egyháztagoknak a kik a munkát velem mindenkor hiven megosztották; a kik ha kellett dolgoztak, ha kellett aldoztak is.”

Ezután a feltűnő nagy számmal megjelent lelkészegyesületi tagok élén Andrássy Kálmán üdvözölte a szeretett lelkész-testvért, a ki példaképpen áll mindnyájunk előtt. „Elhoztuk neked — úgy mond — szívünket. A ki szívet ad: mindent ad; a ki szívet nem ad: semmit sem ad.” A lelkes, szívből fakadó szeretetteljes szavakra éppen ily választ adott az ünnepelet, a ki hasonló melegséggel köszönte meg azokat a jó kívánatokat is, melyeket a tanító egyesület nevében Horváth István elnök tolmácsolt.

A CXXII. Zsoltár 3. versének elneklése után az ünneplő közönség kivonult a templomból, hogy a jubilánst lakásán üdvözölje.

Első sorban Nagy-Kálló hölgy közönségének küldöttsége tisztelgett, a kik a nap emlékéül egy gyöngéd női ujjak által himezett, gyönyörű kivitelű szmyrna szó-

nyegü székelt adtak át. Majd a város képvisellete következett, a kiknek vezetője átnyújtotta a képviselő testület azon jegyzőkönyvi kivonatát, mely azt tartalmazza, hogy az ünnepellet a város örökös diszpolgárává választotta.

A küldöttségeknek nem volt se szere, se száma. Egyh. zak, gymnasium, vármegye, tanfelügyelő, testületek, magánosok jöttek el, hogy jó kívánataikat kifejezzék. A vármegye tisztikarát maga a főispán vezette.

Délben mintegy 200 teritékű diszebéd volt, hol szebbnél szebb köszöntők hangzottak el. Este a gymnasium tornacsarnokában hangverseny s utána tánc. A hangverseny idején lepleztetett le az ünnepeltnak Kassai Sándor tanár festőművész által olajba festett arcképe.

Adjon az Isten az ünnepelt férfinak erőt, egészséget, hosszú és boldog életet, hogy a lelkében élő ideálokat egytől-egyig megvalósíthassa!

E. J.

Kérdés a szerkesztőséghez.

Alulírott mint rendes lelkész szolgálók a tiszakörödi egyházban, úgy azonban, hogy fizetésem felét — 600 koronát — nyugalmazott elődömnök tartozom adni.

B. lapja husvétii számában azt olvasom, hogy a közokt. miniszter ur a „káplántartási átalányt“ úgy utalta ki, hogy az „a nyugalmazott előd által igénybe vett fizetés-részlet mellett csonka fizetéssel alkalmazott lelkészek javadalmazására“ is fordítható.

Kérem a nagytt. szerkesztő urat, hogy fenti közlemény megfelel-e a miniszteri utalás intenciójának? mert ha igen, úgy én is részesülhetnék a fenti átalányban, bár a szatmári esperes úr — nem tudván még akkor a javaslat ily széles intencióját — nem terjesztett fel engem a „kérdő iven“ a fenti alapra. Vagy hogy mit kellene nekem tenni, hogy abban részesülhessek s általában arra nézve, hogy mint tényleg szolgáló rendes lelkész 1200 korona fizetést élvezhessek, melyet a congruatörvény biztosítani látszik. Congrua felszámításnál a nyugdíjat felebbezésemre sem ütötték le.

Szíves üzenetét várva vagyok

Tisza-Körödon, 1901. Április hó 14-én,

kartársi tisztelettel:

Öry Tamás,
lelkész.

Válaszunkat az alábbiakban adjuk meg.

A vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnak a Conventi elnökséghez 95722-1900. sz. a. kelt leiratában a következőket találjuk: „Az 1898. évi XIV. t.-c. és az 1898. évi okt. 24-én 4433. sz. a. kiadott rendelet szellemének felel meg, ha figyelembe vétetnek azon segédlelkészi alkalmazások is, midőn betegség vagy más okból munkaképtelen lelkészek mellé kell az ok megszűntéig segédlelkészeket az illetékes egyházhatóságnak intézményszerűleg alkalmazni, valamint a hol a lelkész a javadalom egy részének élvezetével nyugdíjaztatván, az új lelkész a nyugdíjazott haláláig nem jut a teljes javadalom élvezetéhez, végre, ha figyelembe vétetik azon körülmény is, hogy lelkészi özvegyek az u. n. kegye mi időre saját költségükön kötelesek a helyettes, illetőleg segédlelkészről gondoskodni. Méltányolva az e részben számos oldalról felhozott és valóban a törvény szellemének teljesen megfelelő kívánásokat, hajlandó vagyok a következő intézkedést tenni. Ugyanis viszonyítva a jövedelem-kiegészítésre

jogosult lelkészi állások számához s figyelembe véve a még felmerülhető szükségletet is, a jelzett célra 46 segédlelkészi állás legmagasabb állami javadalmának megfelelő évi huszontháromezer (23.000) korona összeget bocsátok a hely. hitv. (sic!) egyház rendelkezésére, mely összeget az egytetemes Convent lesz hivatva az egyes egyházkerületek közt felosztani. Ezen átalányösszeg csak az 1898. évi XIV. t.-c. szerinti jövedelemkiegészítésre jogosult lelkészi állomásoknál használható fel és edig csak az egyházközségben állandóan szervezett segédlelkészi állomáson, továbbá betegség vagy más okból munkaképtelen lelkészek mellé, az illetékes egyházhatóság által intézményszerűleg alkalmazott, valamint a lelkészi özvegyek által segédlelkészek díjazására és oly lelkészek kárpótlására fordítható, kik az egész lelkészi javadalmat ezért nem élvezhetik, mert elődjök a javadalom egy részére való jogosultsággal szabályszerűen nyugdíjaztatott. Egy-egy segédlelkészre, illetve lelkészre évi 500 (ötszáz) koronánál, illetőleg annak a megfelelő időszakra eső részénél több fel nem számítható.“ stb.

Közöltük e miniszteri leiratot, hogy lelkész-társainknak minden irányban megadhassuk a tájékoztatást arra nézve, hogy a 23 ezer (23.000) korona évi átalány felhasználhatása kérdésében a felmerülhető szükségégh képest alkalmazkodni tudjanak. E leiratban megvan adva a kellő válasz a tudakozódó lelkésztársunk részére is, a kinek ezek szerint az átalányból évi 500 korona erejéig terjedő kárpótlásra van jogosultsága.

Hogy mit kell tennie a hozzájuthatás érdekében: a most ülésező Convent intézkedése előtt olyan korrektül aligha tudhatnók sorolni, hogy az egyöntetűség szempontjából is mérlegelendő utasítást így látatlanul megtudnók határozni de nem is tartozik ez hatáskörünkbe. Mindenesetre mielőbb beszerezük a Conventi megállapodás idevonatkozó részeit, s azokat közölni fogjuk. De e nélkül is bizonynyára kifogja terjeszteni egyházkerületünk congrua-bizottságának kiváló buzgó-ságu elnöke gr. Degenfeld József ő méltósága gondoskodását arra, hogy az esperesi hivatalok útján a kellő utasítás meg legyen adva.

Az a körülmény, hogy a t.-kórödi egyház lelkészi fizetésének ügyéről nem ment föl a külföldben szükséges jelentés: aligha fog nehezíteni a dolgon, mert erős a meggyőződésünk, hogy ezt az átalányt a congruas egyházak száma arányában fogják szétosztani az egyházkerületek között. Ez is egygyel több ok arra, hogy így történjek.

Kielégítéshez van jogosultsága a t.-kórödi lelkész úrnak már az 1900. évről is, a mióta ott szolgál. A mennyiben ilyen viszonyok közt élő lelkészek volnának még kerületünkben, 1899-ről egy korábbi átalány terhére, 1900-tól kezdve az újabb átalány terhére jogosítva vannak a kártalanítást követelni, a mit 1899-ről a számadás végleges lezárása előtt (circa május hó közepéig), azontúl a mostani Convent ide vonatkozó intézkedésének köztudomásra hozatala után folyósítani is fog az egyházkerületi pénztár.

Rovatvezető.

A szatmári egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Tartott Szatmáron 1901. ápril. hó 11—12. napjain, Biki Karoly esperes és id. Szegedy Antal e. m. gondnok elnöklete alatt. Egyike volt a népesebb gyűléseknek, mert dacára a kellemetlenné vált időnek mind a lelkészi, mind a tanítói kar igen szépen volt kép-

viselve, azonkívül az egyes egyházakból is számosan jelentek meg. A tanácsbírói karból pedig csak egy világi úr maradt távol.

Előző napon számvevőszéki, tanügyi bizottsági s lelkész-gyámintézeti közgyűlés volt, hol egyes dolgok készítették elő a közgyűlésre.

Mint mindig, úgy most is gyülekezeti közénekítés után Biki Károly esperes buzgó imában kérte Isten áldó kegyelmét a gyűlés folyamára, majd rövid — az egyházmegye beléletében a múlt gyűlés óta történt nevezetesebb eseményeket feltüntető — beszéddel a közgyűlést megnyitja.

Gyüleléstagnak szabályszerű igazolása után Kovács Lajos panyolai lelkész aljegyző felesketése történt meg, a ki talpraesett szép beszéddel köszönte meg az egyházmegye bizodalmit s a gyűlés tagok szívélyes ovációi közben foglalt helyet a zöld asztalnál. Érdeemes barátunk előtt szép munkatér nyílt meg; hiszszük, hogy a tőle megszokott lelkiismeretességgel végzendő hivatását; azt meg szívből kívánjuk, hogy izmos tehetsége nem sokára még többre biztassék.

Esküdtételre jelentkezett tanítók fölesketése után olvastatott F. Varga Lajos főjegyző, tanácsbíró lemondó búcsú-levele. Ennek elhangzása után esperes intézett úgy a maga, mint a közgyűlés nevében szívélyes szavakat a lemondó s búcsúzóhoz.

Esperesnek a lelkészi és tanítói karban történt változásokról, felsőbb iratokról, segély-pénzekről tett jelentése után a számvevőszék jelentése tárgyalatott, melyből megnyugvással vette tudomásul közgyűlés, hogy a számadások kivétel nélkül minden egyházból beérkeztek s ha akadnak is egyes kifogásolni valók, de nagyobb mérvű bajok nem mutatkoznak az egyházak anyagi javainak kezelése körül.

Közalapi, országos lelkészi gyámintézeti bizottság jelentéseit tudomásul vette közgyűlés, utóbbinál azonban sajnosan hallotta, hogy tetemes hátralék maradt kint az 1900. év dec. végén, sőt némelyekért egyenesen a közpénztárnak kellett eleget tenni, hogy az egyházmegye ne kompromittáltassék a központ előtt.

A tanügyi bizottság jelentése elég kedvező színben tüntette föl elemi oktatásunkat, bár az ismétlődő iskolázatalás nem egy kívánni valót hagy föl.

Szamos-Becsnek bizonyos föltételek mellett templom javításra, Hármánszegnek iskola építésre adatott engedély. Itt említjük meg, hogy Füledd teljesen ignorálva az egyházmegye építetű bizottságát torony-építéshez fogott, pedig pénze sincs. Okosan.

Időszaki tanács tagjaiul az előző éviük újból megválasztattak.

Az F. Varga Lajos távozásával megüresedett tanügyi bizottságba pedig Kassay Béla istvándi lelkész választott meg.

Érdekes, de ki kell mondanunk, nem minden részében helyes nyomokon járó vitát keltett a nagyszabeni egyházmegye átírata, melyben amaz inítvány pártfogása kéretik, hogy: az október 31-ike, mint reformációi emlék-ünnep föltétlenül mindig úrvacsora osztással egybekötve ülessék meg. Végre is a többség pártolólág tudomásul veendőnek nyilvánította az egészen helyén és idejében levő inítványt.

Az egyházkerület 1900-ik évi 229. és 263. számú határozataira felelet képpen kimondotta közgyűlés — nem kis vita után — hogy saját kebelében egyházmegyei lelkészi nyugdíjintézetet állit fel és a kegyeleti évet félévre korlátolja.

Részünkről nem tudjuk bizonyos aggodalmak nél-

kül látni az egyházmegye tervbe vett lelkészi nyugdíjintézetét; nem pedig sok egyéb részlet kérdéstől eltekintve azért, mert — noha három év óta vajudik az ügy — a többnemű eshetőségekre tekintettel levő valószínűségi számvetések nélkül üttetett nyélbe a dolog; pedig azokat még ott sem mellőzik, a hol tekintélyes alaptőke áll rendelkezésre; mennyivel inkább nélkülözhetetlen ez ott, a hol a nagy és nemes célhoz mérten kevés a pénz, a segélyforrások pedig úgyannyira igénybe vannak már véve, mint itt! Az ez irányban emelkedett hangokat — gondolatom szerint — gondosabban kell vala mérlegelni.

Annál inkább, mert szomoruan kellett a nagy-károlyi pénzügyigazgatóság átíratából meggyőződnünk a fölöl, hogy az állam kormány a mi anyagilag roska-dozó kis egyházainkon habár csak kis mértékben sem hajlandó segíteni. A lapoldali egyházak tömérdek ártéri adóterhérol van szó. Mi lesz az egyházak némelyikével — holott oláh lakosokkal vegyesen élnek — Isten a megmondhatója. Am még egy kísérletet tesz az egyházmegye, ha sikerülne a congrua törvény alapján valami-képpen segíteni rajtuk.

A „Tiszavidéki lelkészi kör“ inítványára egyházmegye megsürgeti a zsinattartást. Ugyancsak ennek a lelkészi körnek az inítványára fölir egyházmegye, hogy: addig is míg, másképpen intézkednék az egyetemese egyház, a Novák Lajos sárospataki theol. tanár „Temetési Énektárát“ tegye kötelezően használandóvá, minden más egyéb obscurus scriptillát és izléstelen temetési ének-gyűjteményt pedig egyszerűen tiltson bé. A Novák-fele temetési énektár más egyházmegyék részéről is megérdemelné ezt a támogatást.

Az urai missiói jelentés kerületre fölterjesztetik.

A szatmári prot. felsőbb leányiskola részere gyűjtött segélyről számolva esperes, jelenti, hogy egyházmegyénk 35 egyházból begyűlt hozzá 697 kor. 22 fill. 32 egyházból pedig jelentése összeállításáig egy fillér sem; pedig 1900. dec. 31-ig kell vala a segélygyűjtést eszközölni s az összeget beküldeni. A máramaros ugo-csai egyházmegyéből begyűlt 121 kor. 7 fill. együtt 818 kor. 29 fill. Ez összeg alapítványyszerű kezelését rendelte el közgyűlés. A nagykárolyi egyházmegye a májusban megejtendő egyházlátogatás után igéri beküldeni a gyűjtelleket — egy summában. Helyes. Csak aztán szép summa legyen. Mert bizony nagyon kellene, ha mihamarabb felszülhetnök ezt a leánynevelő intézetünket is.

Kellemetlen incidens történt a segély-gyűjtés közben az esperessel. Egy lelkész — a nevét ha nem mondjuk is mindenki tudni fogja, hogy a németi-i **nagytisztelű úr** (!) holmi hatásköri túllépést vágott leve'ében az esperes szemé közé, nagy alaptalanul és elég merészen, a nélkül, hogy utánna nézett volna az ügy állásának, az esperes eljárását **nem tisztességes dolognak** dekiarálta. Hát igaz, oly régen is volt már az, egészen egy éve, hogy tisztességesebb hang használatára utasította az egyházmegye az illető urat, nem csoda ha már azt elfelejtette. A közgyűlés azonban nem volt kegyes a feledékenységnek betudni ezt az újabb merész kirohanását, annálfogva önmagát érezvén ismét sértve az esperes személyében: fegyelmi bíróság elé utaltá az ügyet. Hát **ilyen korpótlékokat** kapnak a mi nemes ügyben fáradozó tisztviselőink.

No éppen kapóra jött aztán a sz.-németi-i egyház azon kérelme, hogy az egyház beléletének emelése szempontjából, ennek ntána ismét **Németiben** tartassék egyik-egyik tavaszi közgyűlés, mint annak előtte. Am

egyházmegeyénknek még élénk emlékezetében vala az, hogy mennyire föl is emelte az sz.-németi egyház belnivauját a korábban ott tartogatott egyházmegeyi közgyűlés, tudniillik: hogy a nagy tisztesség-érzet és atyafiságos szeretet odaig fejlődék vala időknék folyamán, hogy püspökünket, esperesünket vasvilla hegyen át ohajtották keblökre ölelni, a szatmári pappal egyetemben, minekutánna már saját érdemes főgondnokukat, egyházi jegyzőjüket agyon szerették. Hát csak kimondá a közgyűlés, hogy: *Timeo danaos et dona ferentes*; szóval a syrén hangokra süket marada.

Nem volt szerencsésebb a sz.-németi egyház presbyteriuma a zárdai vallástanítás ügyében hozott határozatával sem.

Ugyanis: a zárda valósággal *Szatmár* területén fekszik és nem *Németiben*. És *Németi* pesbyteriuma mégis azt vindikálta magának, hogy a zárdai leány-növendékeket az ő lelkészök tanítsa vallásra. Ime az egyházi törvény 420. §-a pedig nyilván mondja: „Az egyházunkhoz nem tartozó nyilvános iskolákban tanuló ev. ref. növendékek vallásos oktatásáról, az *illető* presbyterium intézkedik, az egyházmegeye felügyelete alatt. *Illető!* Hát akkor mit keres ugy-e bár a *németi*-i presbyterium *Szatmáron*? No, erre csak az a logika tudna megfelelni, a melyik ebből az ügyből kifolyólag azt írta volt a szatmári lelkészi hivatalhoz át, hogy: ha a zárdai növendékeket tanítani akarják, hát akkor tanítsák a fitanító-képző növendékeit is, akik — Németinek a tulsó szelén szívják magokba a paedagogicumokat. Hát ilyen logika sem sok helyen terem. Már az egyházmegeye csak törvény és logika-tisztelőbb sem hogy hajlandó lett volna a szatmáriak kezéből kibocsátani a zárdai baránykák gondozását. A mi ellen az elmaradhatatlan *tiszteletteljes* felebbezés be is lön jelentve.

Ime ezek valának a közérdekebb tárgyak. Volt még persze ezeken kívül számos elintézésre váró ügy, de ezek már inkább csak egyeseket érdekelnek. A déli órákban közebédén üdültek a gyűlés tagjai szép egyetértésben a szatmári előkelő férfiak seregével, kik közül különösen meleg ováció központja volt az érdemekben, közhasznú nemes munkálkodásban megöszült tisztos férfiú id. *dr. Farkas Antal*.

Közebéd után letárgyaltattak az összes közgyűlési tárgyak úgy hogy másnapra csak a bírósági ügyek maradtak.

Adelphos.

Az ev. reform. egyetemes konvent.

Első nap. Ápril. 17-én.

Evangélium szerint reformált egyházunk egyetemes konventje f. hó 17-én d. e. 10 órakor kezdette meg tanácskozásait Budapesten a Lónyai-utcai ref. főgymnasium disztermében Kun Bertalan és Tisza Kálmán kettős elnöklete alatt.

Kun Bertalan buzgó imája után Tisza Kálmán üdvözölte a konventet melegen, figyelmeztetve a tagokat, hogy az elintézésre váró fontos ügyeket ne csak tapintattal, hanem komoly megfontolással és egyetértéssel végezzék. Beszéde végén reflektált a hirlapokban az egyetemes konventet mulasztással vádoló azon közleményekre, hogy a zsinatott még nem készítette elő az előírt 10 év alatt. Bebizonyította, hogy a zsinat összehívásának határideje 1903, a mikorra a legutóbbi zsinat befejeztétől számítandó 10 év letelik.

A világi elnök helyesléssel fogadott beszéde után Kun Bertalan üdvözölte az őszinte szeretet hangján Tisza Kálmánt, megemlékezőn arról a meleg ragaszkodásról, a melylyel nemesak az egyetemes ref. egyház,

hanem az egész ország üdvözölte az érdemekben annyira gazdag világi elnököt ezelőtt mintegy 4 hónappal tartott családi ünnepe alkalmából.

Megható szavakkal parentálta el ezután Sass Béla konventi jegyző Molnár Albertet, a kolozsvári theol. fakultás nagy tehetségű, élete delén sirba dőlt professorát, egyetemes egyházunk ékesszavú szónokát és íróját.

Az 1901—1903-ig terjedő cyclusra újonnan választott képviselők bejelentése és igazolása, a megjelentek névsorának felolvasása után a konvent megválasztotta jegyzőül: egyházi részről Sass Bélát és Radácsi Györgyöt, világi részről Molnár Bélát és dr. Nagy Dezsőt. Megalakították ezután a közjogi, közigazgatási, iskolaügyi, missioi, tökesegély-osztó és egyetemes tanügyi bizottságokat és megválasztották a konventi rendes és rendkívüli bíróság tagjait.

Az első napi tárgyalások főrészt a közalapi végrehajtó bizottság és a lelkészi özvegy, — árva gyámintézet jelentése képezték. Az első Kenessey Béla terjesztette elő. Kiemeljük belőle a következő adatokat: a közalap vagyona 2,166,000 korona, a Jordán alappal 2,463,911 korona. Az 1900. év összes bevétele 506,801 kor., a kiadás összesen 301,284 kor. 1900. évi töke-egyenleg 193,604 kor. 34 fill. Összes hátralék 1901. január 1-én 16365. 1901. évre évi járulékokban megajánlatott 153,855 kor. Az 1901. évi költségtervezet főbb tételei: előirányzott bevétel 270,501 kor. Kiadások: tökésítésre 64,890 kor., missioi segélyekre 40,564 kor.; országos özv. árva gyámintézetnek 25,956, egyszersmindenkori segély 17,934 kor., tökesegélyekre 87,782 kor., egyházi adóterhek csökkenésére 14,000 kor., kiegyenlítésekre 19,961 kor. A költségvetés elfogadattatása magyar földhitelintézet az 1900-i s zámadások terhe alól elismeréssel felmentetett. Az öt egyházkerületben 254 egyház számára megszavaztatott összesen 22,820 kor. Az egyházkerületünket érdeklő részletes kimutatást jövő számunkban közöljük. Elhatározottat, hogy a horvát-szlavon területen működő ref. lelkészek a közalaphól egyszersmindenkori segélyt nyerjenek.

A lelkészi özvegy-árva gyámintézet végrehajtó bizottságának jelentését terjesztette ezután elő Petri Elek. Az 1900. évi számadás szerint az általános folyó számlára vitt összes bevétel 161,466 kor., 10 fill., a töke-alap készpénz számlára 220,272 kor. 01 fill. Kiadatott 220,272 kor. 01 fill. A letéti számla javára iratott 1,172,001 kor. 97. fill. Az 1900. évben 113 özvegy és 146 árva segélyezésére kifizettetett 63,118 kor. 96 fill. A folyó 1901. évre 152 özvegy és 203 árva segélyül előirányzott összeg 88,584 kor. 03 fill.

Igen fontos a konventnek a kongrua segélyek megadóztatása tárgyában hozott ama határozata, mely szerint a *gyámintézeti járulékok alapjául továbbra is az 1894. évi jelentő iveken kitüntetett lelkészi jövedelmek tekintetnek, s a kongruás lelkészek a nyert kiegészítési összeg után is kötelesek a gyámintézeti járulékot megfizetni.*

Némi vitára adott alkalmat a bizottságnak azon javaslata, hogy az ág. hitv. evangélikus nővel házasságra lépő ref. lelkészek a nyugdíjintézet jótéteményeiből kizárassanak. A vita Szilágyi Dezső azon indítványának elfogadásával zárodott be, hogy a *kérdés tisztázása és a viszonyosság megállapítása végett az ügy a két prot. egyházat közösen érdeklő ügyekben intézkedésre hivatott bizottsághoz tétessék át.*

Ezzel a konvent első napi ülése a következő nap tárgyalási sorrendjének megállapítása után véget ért.

(Folyt. köv.)

A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Egyházmegyénk eme közgyűlése élénk érdeklődés mellett e hó 11-én nyílt meg. Az érdeklődést ama fontos esemény tette általánossá, hogy előre értesülve voltunk afelől, hogy páratlan tevékenységű s közbecsülésben álló esperesünknek Széll Kálmánnak 40 éves lelkészi szolgálati jubileumát a szalontai ev. ref. egyház e hó 28-án, nagyobb szabású ünnepségek keretében üli meg. Teljes tudatával birtunk tehát annak, hogy ez örömnepélyből a mi egyházmegyénknek is ki kell venni a maga részét; hiszen munkás életével a miénk is volt ő már évtizedek óta!

A gyűlést esperesünk szép imával megnyitva, mindenekelőtt elnöktársát Tisza Kálmánt üdvözli. Megragadja a kedvező alkalmat, hogy magyar ref. Sionunk eme kiváló oszlopos tagját, ki 45 hosszú éven át protestáns meleg érületével, szívének nemes buzgalomával, mégis csak mi hozzánk, a nagyszalontai ref. egyházmegyéhez állott mindég legközelebb. Üdvözli őt, a ki nek az isteni bölcs gondviselés megengedte érnie, hogy születésének 70-ik évfordulóját nemcsak megérhette teljes szellemi és testi friss erőben 1900. dec. havában; de ime ma is itt van közöttünk buzgó példát adva arra, mint kell nekünk is a kötelességek teljesítésének útján hiven törni előre!

Egyébiránt figyelmes esperesünk, szeretett gondnokunkat, születésének 70-ik évfordulóján, a következő tartalmú, meleg hangú szép levélben, üdvözölte:

„Nagyméltóságú Tisza Kálmán úrnak, mint a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye gondnokának,
Budapest.

Az isteni gondviselest áldva és iránta mély hálával eltelve üdvözölöm ma születésének 70-ik évfordulóján Excellentiádat, mint egyházmegyénk szeretve tisztelt gondnokát;

melegen üdvözölöm Excellentiádat, a nagyszalontai ev. ref. egyházmegye nevében, a mely egyházmegye 45 éven át, mindig örömmel és büszkeséggel vallotta Excellentiádat, szeretve-tisztelt gondnokának, bölcs vezérének, nemes példaadójának.

És lelkem buzgó imádságával kérem a kegyelemnek Istenét, hogy lelki és testi minden áldásával, szeresse, áldja és boldogítsa Excellentiádat, szerető és szeretett családja, édes magyar hazánk és evangéliom szerint reformált egyházunk javára.

Nagyszalonta, 1900. dec. 16.

Nagyméltóságodnak aláztos szolgálja,

Széll Kálmán,
ev. ref. esperes.

Ime itt ez a szép levél, melyet éppen ez ügygyel kapcsolatban, közölni felesleges és céltalan dolognak nem tartottunk.

Alig hangzott el azonban gyűlésünkön az esperesi üdvözlő szó, menten megragadta Tisza Kálmán nagybecsült gondnokunk is az alkalmat, hogy megemlékezék ama nevezetes eseményről, hogy esperesünknek 40 éves lelkészkedése jubileumát a nagyszalontai ref. egyház ápril 28-án szándékozik megünnepelni. Éppen azért indítványozza, hogy a gyűlés folyamán egy különdött-ég neveztessek ki, a mely ez örömnepélyen képviselje majd az egyházmegyét. Most már a 35 pontból álló tárgysorozat elintézésébe bele fogva elég gyorsan, folytonosan éber érdeklődés közt letárgyaltuk azt. E gyorsaságnak meg van már mi nálunk a maga természetes oka. Négy derék jegyzőnk olyan kiváló precizitással készíti elő és látja el határozati javaslatlalt az

ügyeket, hogy az alapos munkálat után nekünk közgyűlési tagoknak kevés megvitatni valónk marad.

Ez a hatalmas erejű jegyzői status most egy új tagot vett fel soraiba. Egyházmegyei egyházi aljegyzőül Csécsi Imre aradi lelkész választott meg a gyülekezetek szótöbbségével, kit, miután az esküt letette meleg rokonszenvvel kísértünk a zöld asztal mellé a jegyzői testületbe. Jövőjéhez nemcsak az aradi református egyház, melyet fokként fejleszt és már is virágzó állapotba juttatott, hanem mi is az egyházmegyén szép reményeket fűzünk.

Az esperesi, mindenre kiterjedő jelentés, miután a közgyűlés a kótv tagjaival már előre nyomtatásban közöltetett felolvasottnak tekintetett. Az esperesi jelentés egyébiránt arról tanúskodik, hogy egyházmegyénk egyházaiban mindenütt haladás észlelhető és hogy az adományok és hagyományok értéke 31 anya és leány egyházban 22,490 kor. és 62 fillért tüntet ki.

Mint igen érdekes eseményt kiemelem, hogy Nagy József berek-böszörményi földmivelő ember 1200 kor. alapítványt fizetett ki az egyháznak arra a célra, hogy ez összegből, visszafizetés feltétele mellett, évről-évre időközileg a belhivatalnokok fizetési fedeztessenek. A ki jól ismeri a mi mizerábilis falusi adózási rendszerünket s tudja, hogy majdnem mindenütt csakis az őszi idő felé szokták hiveink befizetni egyházi adójukat, igen praktikus és bölcs intézkedésnek fogja találni az alapító intencióját.* Vajha több gyülekezeteinkben is követnék e jó példát!

Az esperesi scontró ügyek közül kiemeljük, hogy a N-Szalontán a Cserén építendő új templom alapja 1000 koronára felül áll ma.

Gyámintézeti pénztárnoknak a felmentvény megadatott. A pénztárnoki tiszteletdíj 600 koronára emeltetett. Összes vagyon átlag 1900. dec. 31-én = 144,678 kor. és 37 fillér.

Közalapi bizottság tagjaiul: Böszörményi Lajos, dr. Balogh Elek és Hadházy Kálmán tanácsbírák választattak meg.

A nagyváradi ev. ref. leányinternátus 1900. évi pénztári számadása felolvastatik. Észertint a mult évi bevétel 11,971 kor. és 08 fillért, a kiadás pedig 10,684 kor. tüntet ki. A lelkiismeretes és ügybuzgó pénztárnok Némethy Károly n.-váradai egyházi főgondnoknak, egyházmegyénk részéről, kész örömmel adatik meg. E szépen fejlődő intézet örvedetesen gyarapszik. A gyűjtő pénztár is szaporodik Reményünk van, hogy a tervbevett: „ev. ref. nőtanítóképezde,“ főként ha az engedélyezett sorsjáték sikerül, ha annak elhelyezésében buzgó tevékenységet fejtenek ki az illetékes tényezők, ha főleg a lelkészek és tanítók fáradhatatlan apostolai lesznek ez ügynek: az 1903. év őszén megnyílik.

(Folyt. köv.)

Tudósító.

IRODALOM.

Egy jó magyar könyv. A jó magyar tudományos könyv sokkal ritkább, hogysem köszöntés nélkül elmehtenénk mellé és figyelmen kívül hagyhatnók. Ha a nyomtatott papirozt mind irodalomnak nézzük, akkor a magyar irodalom eléggé kiterjedt és eléggé virágzó; de ha tartalmát vizsgáljuk, szegényesnek fogjuk

* Annyira praktikus, hogy mi ez egyszerű földmivelő ember találékonyasága előtt kalapot emelünk, Szerk.

találni s kivált tudományos irodalmunkra elmondhatjuk, hogy a mi benne jó, mind német, a mi eredeti, legnagyobb részét gyöngé. Még most foly a nagy munka, hogy magyar viszonyainkat a tudomány terén összekapcsoljuk a külföld tudományával, kutatásainkat beleolvasszuk a külföld munkásságába; viszonyaink és adataink beleolvadjanak az európai történet képébe, az európai tudomány keretébe. A magyar közönség eddig idegen munkákra volt utalva, ha egy-egy tudomány szak összefoglaló rajzát kereste s ha a magyar vonatkozás érdekelte, más helyen kellett külön rajza után kutatni s az összefoglalás nagy munkája ő rá maradt. Nem lehet zokon venni, ha erre nem mindenki mert vállalkozni. Így vagy magyar munkát vett kezébe az olvasó s akkor csak a magyar viszonyokat ismerhette meg, vagy idegent s akkor sokat tanulhatott, de hazájáról semmit. A magyar művelődést és a magyar történelmet beleolvastani az európaiba, ez a nagy feladat a XX. századra vár. S az új század, mely odakint a külföldön nagy eredmények magaslatán, óriási erővel indul homályos útjának, nálunk csak kötelességeket és néhány nemzeti hagyományt örökölt elődeitől. Imponált nekünk a külföld, bámultuk munkáját, erejét, de elmúlasztottuk azt a mi erőnkkel és a mi munkánkkal gyarapítani. Pedig a régi példaszó igaz, hogy a munka tisztesség s a mely nemzet e révén nem szerez becsületet magának, hogy szerezhette másképen?

Tudományos téren már foly a munka, hogy a magyar nemzeti vonások, a magyar kutatások eredményei beleolvadjanak az európai tudomány nagy harmoniájába. Első helyen jár e sorban az első nagy magyar világtörténelmi munka, mely a Marczali Henrik szerkesztésében jelenik meg. Ez a jeles vállalat adja először úgy elő a világ történetét, hogy Magyarország története összekapcsolódik a többi nemzetekével. Először rajzolja meg úgy Európa történelmi térképét, hogy Magyarország helyén nem marad üres hely.

A most megjelent VII. kötetet — a VI. megjelenése későbbre maradt — maga a nagy tudású szerkesztő írta, Marczali Henrik. A kötet a reformációval foglalkozik, Luther, Zwingli, Kálvin reform-eszméivel. Ez, igazán, az első nagyobb európai mozgalom volt, az emléktelenül letűnt kereszties hadak óta, melynek hullámai maradandóan elborítottak hazánk földjét. Mátyás renaissance-a idegen-plánta volt s hamar elhervadt az erős, televény magyar földben. Töve is kiveszett. De a reformáció meghódította az országot s „magyar hit“-té lett. Erős, eleven gyökeret vert. Mert rokon volt a magyar lélekkel. Érdekes, hogy ez a keleti, déli faj európai hazájában mennyire elnyugotiasodik. Előbb a római egyház tanítása ver gyökeret a szívében, aztán a hideg, északi reformáció előtt nyílik meg lelke. Akkor kámzsás, pilises barátok lepik el az országot, most — prédikátorok. A reformáció, higgadt, nem symbolikus, józan elve gyorsan terjedt a nép között. A siralmas politikai viszonyok közt minden változástól sorsa jobbra fordultát remélte.

A magyar népnek ezt az összeolvadását Nyugat-Európa koreszméivel, élénken és szemléltetően rajzolja Marczali. Itt vonul be igazán a magyar történet az európaiba s még eddig senki ilyen tág utat nem nyitott neki. Az a régi, hagyományos, sokat emlegetett „védbástyaság“ — szerinte — nem oly nagy érdeme nemzetünknek, mint azt sokan hirdetik, kivált pohárköszöntőkben. Bajos elhítenni, hogy mi a nyugoti civilizáció védelmében ontottuk vérünket. Első szomszédai voltunk a keletről ömlő harcosoknak, utjokban voltunk, ez az igazság. Hőseink

magukat védték, a hitveseiket, gyermekeiket, házuk népet, tűzhelyüket, hazájukat, hogy ezen a révén menekülte a pusztulástól Nyugat-Európa műveltsége, az nem a mi dolgunk, hanem az ő szerencséje. A mi vérünk omlása árán menekültek meg nyugot köcsipkés palotái a lerombolástól, a mi vérünk árja folyt Német ország várainak árkaiban. De nem önszántunkból hoztuk az áldozatot. Utólag ebből érdemet kovácsolnunk, nem való. A mi érdemünk annyi lehet legfeljebb, mint egy-egy muzeumi óré, aki nem is tudja, micsoda műkincset őriz. Igazi, nagy találkozásunk Nyugat-Európa érdekeivel itt volt, a protestantismus. Ez a nagy szellemi áramlat úgy öntött itt ki, mint a Nilus, melynek iszapja megtermékenyíti a földet.

Ezóta tartozik hazánk igazán a nyugothoz. Nem az a fontos, hogy ez az esemény épen a reformáció volt, az a fő, hogy egy nagy szellemi mozgalom volt, a melylyel kapcsolatban maradtunk s a melynek nyomán aztán folyton szivárgott hozzánk a fejlettebb műveltség, irodalom, tudomány nyugatról. Talán nagyon is sok minden szivárgott már át hozzánk.

Erről a korról szól a Marczali Henrik új kötet. A mi jót elmondtak ennek a derék tudósnek eddigi munkáiról, mindazt el lehet mondani erről az új kötetéről is. A legrejtettebb adatokat is felkutatja, hogy egy-egy új fénysugárral világíthassa meg alakjait. Életök rajzát művészien olvastja bele az események rajzába. Sohasem áll meg egyes ember életénél, mindig belevonja azokat a kornak festésébe. Világosan látja az eszmék áramlatait és pontos térképet vesz föl róluk Tömören és érthetően ír s a mellett sohasem magyar-talan. Az alapos tudós minden jó oldala meg van benne, a nélkül, hogy hibákkal elriasztana magától. A kötet valóban egyik jeles alkotása hazai történetírásunknak.

Az illusztrációra is nagy gond van fordítva, úgy, hogy azok egész megelevenítik a komoly lapokat. A nevezetes emberek és helyek, várak, városok, fontos okiratok képeivel és hasonmásaival mind találkozunk. Különösen suly van helyezve a magyar részre. A török hódítás története tartozik e korszak keretébe s illusztrációi közt olyan fontos és érdekes okmányokkal találkozunk, mint például Zrínyi Miklósnak április 19-iki levele özv. Nádas Tamásnéhoz, melyben írja, hogy ő elszánta magát a halálra, de meg nem adja magát. Ott van Juricsnak egy sajátkezű levele, ez is hű hasonmásban. Fráter Györgynek egy nagy levele, a Ferdinánt királyhoz Luther Pesten örzött végrendeletének hasonmása, stb. Gyönyörű szines képek és térképek tarkítják a gazdag kötetet, melylyel a nagy vállalat az új-kor kezdetéig jutott. Az egész 12 kötet lesz. Egy kötet ára vászonkötésben 8 frt. Kapható havi részletfizetésre is a kiadó-társulatnál, Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaságnál, Budapest, VIII., Üllői út 18. szám.

K Ü L F Ö L D .

Levél Hollandiából.

Krüger és a „Verein deutscher und ungarischer Studenten. Szent-földi emlékek.

Utrecht, 1901. március 23.

Két és fél hónapja, hogy Krüger Utrechtben, Hollandia egyik egyetemi városában tartózkodik. Az egyetem híres orvosaihoz jött, szembetegsége gyógyítása végett. Mint megtört és kifáradott alak érkezett meg arról a nagy újáról, melyet hazájának népének érdekében

tett meg; lelkesítette, erősítette utközben az a reménykedés, hogy talán a kérőnek megadták, a kopoktatónak megnyittatik az ajtó, s meghallják ama szerencsétlen boer népnek jajait és fájdalmát. Utja diadalmenet volt Franciaországon keresztül; a kis Hollandiában pedig a testvér nép lelkesedése nem talált határt megérkezése alkalmával; tárt karokkal fogadták mindenütt. Azonban míg egyfelől „*hozsánna*“ kiáltással üdvözölte a nép, más oldalról lehetett hallania: „*feszítsd meg*“-et! Utja egyfelől *jeruzsálemi*, másfelől pedig *golgothai* képet ölt!

• *Krüger* neve, — neve után egyénisége, ösmeretes ma az egész művelt világon. Hiszen mindenütt irnak, olvasnak ma róla; mindenki bámulattal kíséri azt a vértanui életet, azt az elszántságot, melyet Krüger kicsiny csapatjának élén ott Dél afrikában tanusit. Krüger élete népének hősiessége batorsága gazdag anyagot szolgáltat ma az író tollának! Az egyik mint kitűnő államférfiut méltatja, másik mint becsületben megöszült, hitszilárd embert, az erényének megtestesült mintaképét. Az ő élete, különösen az utóbbi években, sok millió ember érdeklődését költötte fel. Hazájához való ragaszkodása hűsége által magára vonta Európa figyelmét. *Ő a jellem embere; mintaképe a becsületességnek; tiszteletre méltó öreg; hazájáért lelkesülő hős!*

Nagy ő mint államférfiu, *de mindennél nagyobb az ő Istenéhez való ragaszkodása, Jézus Krisztusban való hite.* Midőn én *Krügerre* gondolok a 91. Zsoltár jut eszembe, ez az ő imája eleitől-végig. Ajkairól hangzik a zsolozsma reggel és este: „*Én oltalmam vagy és én erősségem én Istenem; ő benne bízom!*“ Ma a megpróbáltatás napjai között felcsendül ajkain az íge: „*Boldogok a kik háboruságot szenvednek az igazságért: mert azoké a mennyeknek országa. stb*“ (Máté 5. r. 10. 11. v.). Erős, szikla-hite nem ingadozik; törhetetlen reménysége, mert hiszen a 23. zsoltár 1—3 vers szavai szüntelen fülebe csengenek: „*Az Ur énnékem őriző pásztorem. stb.*“

Égyik előkelő holland író így ír ő róla: „Mély és nagy az ön iránt érzett tiszteletünk; csudaljuk az ön személyét, harcát leveretését, győzedelmét, bátorságát: de mindenek előtt az ön Istenbe vetett bizodalmit, törhetetlen hitét. Krüger egy mintaképe a Makkabeusok vezetőjének, — a hősi nemzedéknek, mely oroszláni bátorsággal küzde.“

Megérkezése alkalmával midőn egyik beszédét tartotta, a bibliai gyöngyöket legszebb füzérbe szedve, ékesítette ősz fejét vele. A Jézus Krisztusban, mint egyedüli Idvezítőben keres egyedüli vigasztalást mondá, zaklatott lelkének. „Hagyjad az Urra a te utadat és bizzál ő benne, és ő megcselekszi; és kihozza a te igazságodat, mint a világosságot. — (Zsolt 37. 5 6.)“ Mert olyan mint a nap és a paizs a Ur Isten; kegyelmet és dicsőséget ad az Ur; nem vonja meg a jót azoktól, a kik járnak ártatlanságban!“ — (Zsolt. 84. 12.). „A kik vetnek nagy könyhullatással, nagy örömmel aratnak.“ (126. Zsolt. 5.) —

A szenvedésekben türelmes; sok baj látogatta meg már; ő ugyanaz maradt; Isten kezéből vettük el a jót, a gonoszt nem szenvednénk-e el? A ki élet fáját megerősítette a J. Krisztusban való hit által, az Istenhez való ragaszkodás által: jöhetnek arra az életnek megpróbáltatásai. Schiller szavait veszi ajakaira: „Királyilag gondolkozunk, s a szabad tisztességes halált többre becsüljük, mint a becsstelen életet.“

Igy, így szeretném én bemutatni e nagy embert, mint Isten hű szolgáját, az erény s vallásosság minta képét. És ha volt nekünk egy *Bethlen Gáborunk* és több más nemes alakunk, kik a *Bibliát* az élet könyvét szivök tábláján hordták, s annak olvasását napiteendőik közé sorozták: a boerok ma, a XX. században dicsekedhetnek ilyennel.

A boer kétségbeesetten, elszátan harcol hazájáért, küzd jogaiért, s midőn alkalmat talál, leteszi fegyverét kezéből, előveszi táskájából a világ legnagyobb fegyverét a *Bibliát*, elmerül annak soraiba, e őt merít a további küzdelemre. És ebben *Krüger* jár jó példával elől. Őh micsoda vallásos lélek lakik e sokat szenvedett aggastyánban! Midőn szembaja miatt nem olvashatta amaz élet adó Igéket, egészséges lelke nem tudott sokáig azok hallgatása, nélkül el lenni. Felolvastatta naponként magának a *Biblia* különböző fejezeteit, lelkészeket kért fel, hogy kicsiny szobájában, neki és környezetének tartsanak istenítiszteleteket... Alighogy megszabadult veszélyes szembajától, ment a templomba, hálát adni megszabadulásáért, könyörögni népéért! Igen, jöjjön bárki és nézze meg, Krüger minden vasárnap kétszer megy a templomba; ott dicséri a seregek Urát Istenét! Ez a vallásos ember; ilyenre van szüksége a mai társadalomnak, hogy példát vegyen egy államférfiu, kinek a *Biblia*, a templom mindennél előbb való.

Igen, így szeretném én Krügeret bemutatni, mint vallásos férfit, hogy példát vennének tőle társadalmunk *Bibliát* és templomot ritkán kereső és megvető emberei; egyházunk vezetői férfiai, vallásunk minden hívei. Az ember vallásos érzés nélkül abba az áll potba jut, hogy saját méltóságát mint ember, megtagadja; és az ő ugynevezett erényeit nem alapítja semmi másra, mint a tisztelet érzelmére, mely minden pillanatban veszélyben forog a szenvedélyek viharaitól megrázkódtattatik, s szétszóratik.

Őh! mily szüksége van a mi társadalmunk sok tagjának a Krüger vallásosságára; azoknak, kik a közönyös ség talaján állanak, kik sem nem vallástalanok, sem nem vallásosak. El ezzel a pilátusi szereppel, a mely, mindig a neutralitásnak gyújt lobogó tüzet! Napjaink káros tünetényei, betegségek a vallásos élet terén, határozottságot követelnek. Határozni, nem tétlenül állani! Melyik oldalra álljunk? ez a kérdés; Jézus mellé, a kereszt alá, a mely a világ idvességét hordja; vagy a közömbösség; Pilátus mellé!

Református közszellem: Az a ref. közszellem melynek forrása az evangéliom, mely meghódítja társadalom embereit az Isten evangéliomának, munkára, vallásos életre serkent mindeneket; a mely mint kovász áthatja az egész emberiséget; új életre ébreszti a lankadó tagokat; lelket önt a csüggedőkbe. Igen, *vissza a Bibliához*, a világot ez alakította át a keresztyénség terjedésénél, ez emelte ki fertőjéből a reformáció napjaiban, ez fogja a mi népünket ma is megmenteni Ne csak *egyházias érzésűek* legyünk, hanem *olyan vallásosak és bibliások mint Krüger*: akkor a mi anyaszentegyházunkon a pokol kapui sem vesznek diadalmat!!

(Folyt. köv.)

Birtha József.

NEKROLOG.

FEKETE SÁNDOR.

(1872—1901.)

(Vége.)

Az 1895/6 iskolai év második felében Fekete ott hagyta a kollegiumot, amennyiben Szoboszlóra hívták meg káplánnak egyházkerületünk jelenlegi főjegyzője mellé s így a negyedév második feléről magán úton tett vizsgát. Szoboszlón mindenki szerette a szerény megjelenésű ifjú lelkészt s a népnek hozzá való ragaszkodását legjobban bizonyítja az a tény, hogy két ifjú pár, a kik öngyilkosságot követtek el, szomorú tettök végrehajtása előtt végrendeletben hagyták meg, hogy Fekete temesse el őket. Az első lelkészképesítő vizsgát 1896. szeptember, a másodikat pedig 1897. szintén szeptember havában tette le jó eredménnyel. A második lelkészképesítő vizsga után Szoboszlóról Karcagra ment káplánnak, a hol csakhamar megismerkedett dr. Hizli Mihály orvos kedves és nagyműveltségű leányával, a ki aztán később jegyese is lett. Karcagon csaknem három évig működött Fekete, mint káplán, megnyerve mindazok szeretetét, a kik vele érintkeztek. Egészségi állapota folyvást a legjobb volt s midőn 1899. augusztus havában találkoztam vele Bethlenben, a hol szülei meglátogatása végett időzött, a legnagyobb örömmel tapasztaltam, hogy erőtől és egészségtől duzzadó testben mily ép és romlatlan elme lakozik. Derűs vidámságából semmit sem vett el az élet, sőt a munka s a pálya iránt való szeretet megacélozni látszott idegeit. Boldogan megelégedetten gondolt a jövőre, mert már ekkor volt szerető választottja. Reménye nem sokára beteljesedett, a várva-várt önálló állás megérkezett, a mennyiben 1900. ápril. havában a máramaros-ugocsai egyházmegyében fekvő Nagy-Tarna egyházközség minden pályázat mellőzésével őt hívta meg. Ünnepeles beiktatása május 1-én történt meg. De már ekkor Fekete nem volt a régi, egészségtől duzzadó ember; egy súlyos, csaknem két hónapig tartó betegség következményeit hordozta magában. Ugyanis 1900. januárban egy erős hűlés, melyet kötelessége teljesítése közben kapott, az ágyba döntötte. Élet és halál között vívódott a nehéz betegség alatt s csak is az ifjú erő győzedelmeskedett az enyészet felett — de csak egy időre. A kór ettől fogva folyvást ott rágódott testében úgy, hogy állását alig egy pár hónapig tölthette be. Megérte még azt az örömet, hogy állása elfoglalása után hű választottjával Hizli Szerénával jegyet vált-hatott, de nem kelhetett egybe. Ugy látszik, hogy az ifjú lelkész, a ki betegségére különböző fürdőkben keresett gyógyulást a nyár folyama alatt, érezte előre, miszerint a közte és az enyészet között hónapok óta tartó küzdelemben elvégre el fog bukni. Ezért becsület-beli kötelességének tarthatta, hogy ne lépjen házasságra jegyesével, ő a halál jegyese. Az ősz egy részét imádott jegyesének a családi körében töltötte, a mely minden lehetőt elkövetett egészségének visszaállítására. Innen írt resignált lélekkel, a legnagyobb lelki fájdalommal e sorok írójához, hogy üdvözölje őt a családi életbe való belépésekor, ha már ő neki az isteni végzet csak ennyit engedett meg, miszerint a házasság élet küszöbe előtt megállhasson, de azt át ne léphesse.

Midőn a zord tél beállásával az utolsó levél is ehullott a fákról, az ő reménye is végképpen elszállt.

Itt hagyta az alföldet, hová évekkal az előtt aunyi reménnyel és nemes érzelemmel jött ki bércecs hazájából. Visszament a hegyek közé szüleihez, hogy a kik között meglátta először a napvilágot, ott számoljon le az élettel is. És a vonat vitte haza a beteg, roskatag testet. A viszontlátás örömtelen, fájdalmas volt. A jó szülők ismét visszanyerték gyermeköket, a ki oly sokáig é t távol tőlök, de nem úgy, a hogy ők bocsátották ki az életbe. Az utolsó hónap csak kínos vergődés volt s január 31-én végre bekövetkezett a szomorú halál. Február 2-án temették el a Szamos mellett fekvő temetőbe a korán elhalt ifjú lelkészt. Gyárfás Albert bethleni lelkész szívetrázó szavakkal ecsetelte a nagy veszteséget s búcsúztatta el az elhunytat az élők-től.

A Szamos csendes völgye felé bus sóhaja szállt a jóbarátoknak és ismerősöknek. Vajjon meghallod-e néma sírodban gyászos véget ért pályatárs? Észreveszed-e a könyeket, a melyeket nem távoli sírhantod mellett, hanem magányos szobáinkban hullatunk feletted? Meglátod-e az emlékezet gyöngye világát, a melyet a szerető barát e sorokkal meggyújtott? Óh nem, téged nem érdekelnek többé a földi dolgok. Eltávozol! ... de vársz, míg követünk. Addig itt sírhantod felett virraszt az emlékezet s utolsó kívánságunk száll hozzád szíveinkből: Nyugodj békén!

Veress István,
ev. ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Bovet Debrecenben.** Első cikkünkben névszerént felsoroltuk azokat a férfiakat, kik az alkoholizmus ellen való küzdelemben hirtévre emelkedtek. Ezek között felemlítettük *Bovet*-et a tevékeny berni lelkészt is, ki úgy is mint kongressusi tag, úgy is mint lelképásztor e téren nagyon sok érdemeket szerzett már magának. Mikor e cikket megírtuk, még akkor nem is sejtettük, hogy pár nap múlva e férfihoz személyesen is szerencsénk lesz! Pedig úgy történt! Csütörtökön f. hó 18-án estve Ungvárról (hova a bécsi kongressusról jött) Debrecenbe érkezett, — s megérkezése után azonnal szabad előadást tartott a kollégiumi kis gyűlés teremben az akad. igazgató vezetése alatt megjelent theol. tanári kar s szép számban képviselt akadémiai ifjúság előtt. Rendkívül rokonszenves úri ember s nekünk benne az tetszett főképpen, hogy minden túlzástól s methodista fogástól menten kezeli a kérdést s még azzal is leszámolt, hogy Magyarország bortermelő ország. De bizony azt is bevallotta, hogy oda haza Schweizban még eddig nem valami sokra mentek.

— A „**Heidelbergi káté**“ második kiadásu dr. Erdős József theologiai tanár fordításában közelebb megjelent és László Albert egyházkerületi bizományosnál megrendelhető. A munka ára tartós fekete préselt papír kötésben I koronában állapított meg. A nagy jelentőségű műre ismételten s e helyen is felhívjuk lelkészeink, tanítóink, áta'ában buzgó hitsorsosaink figyelmét.

— **Szatmár** a protestáns felsőbb leányiskola fejlesztése s tanító-képzővel való kiegészítése céljából Biki Károly szatmári lelkész esperes buzgólkodása folytán — Szatmár székhelyvel egy — az egész megyére kiterjedő „Lorántffy Zsuzsanna egyesület“ alakult. Az alakuló közgyűlés f. április hó 14. tartatott a szatmári városház termében nagy érdeklődés mellett, hol is a budapesti Lorántffy Zsuzsanna egyesület alapszabályai fogadtattak el némi módosítással. Elnöke lett: nagyságos

Nagy Béláné Lázáriból és nagyságos Domahidy István Domahidáról. Ügyvezető alelnökök Jákó Sándorné és Biki Károly Szatmárról. Titkár dr. Böszörményi Emil szatmári ügyvéd. A választmány is megalakult mintegy 60 taggal a város és vidék protestáns vallású női és férfi tagjainak sorából választva.

— **Nyilatkozat.** Tisztelt szerkesztő barátom! László Albert, debreceni könyvkereskedő úr nem tudta megállani, hogy az én egyáltalában nem sértő hangu, csupán egy engem érdeklő tényt constatáló nyilatkozatomat szó nélkül tudomásul vegye, hanem gyatra élclődéssel igyekszik magát tisztázni velem szemben. Ez a ténye kényszerít arra, hogy térjek vissza most már részletesebben az ő könyvjegyzékeiben követett eljárására, melyet talán üzleti körökben követett eljárásának, habár hasonlót még eddig egyetlen könyvkereskedőnél sem tapasztaltam, de annyi bizonyos, hogy az úgy a szerzőkre, mint a vevő közönségre nézve hátrányos, és ennél fogva erkölcsileg nem megengedhető visszaélés. Mert mit tesz László Albert úr minden tekintetben a megbízhatóság köpenyét véve magára? Összeszedi innen-onnan egy csomó theologiai műcímét, még olyanokét is, amelyeket sohasem látott, nem hogy könyvkereskedésében kaphatók volnának. Így történik meg az, hogy a könyvek címe tele van bosszantó hibákkal, árukat sem helyesen közli, s így már csak ezzel is félrevezeti a közönséget, amivel sok kárt okozhat úgy a szerzőknek, mint az illető könyvet megvenni szándékozókknak. De nem csak ilyeneket tesz, hanem olyan könyveket is fölvesz jegyzékébe, amelyek még meg se jelentek, s így az azokat megszerzni óhajtókat néhány fillérműi bár, de mégis hiábavaló költségbe veri, s a mellett elkerülhető bosszúságot okoz nekik. Még nagyobb kárt csinál azzal, hogy elősorol a jegyzékben olyan műveket, melyek rég elfogytak, s csak véletlenül kaphatók antiquariustól. Félrevezetett ezzel például engem is, aki jegyzékében meglátván egy pár olyan könyvet, amelyeknek évek óta siker nélkül járok utána, rögtön irtam neki értök. Varakozásra kért. Ezalatt az egyiket alkalmam nyílt megszerezni magam úton, de elhagytam, bizva a Lászlótól küldendő példányban. Végre is bevallotta, hogy csak az egyiket tudja megkeríteni, természetesen antiquariustól; azt aztán olyan drágán akarta volna a nyakamba sózni, hogy e téren is lévén egy kis tájékozottságom, nem reflektáltam reá. Így maradtam két szék közt a pad alatt, László úr „tévedései” miatt. Nekem tehát lett volna okom a László úr könyvjegyzéke, illetve az ő szerintem nem korrekt és nem szolid eljárása ellen panaszt emelni előbb is, bővebben is, de nem szeretek az effélével nyilvánosság elé hozakodni, míg nem vagyok rá provokálva. Bizonyos vagyok különben abban, hogy László úr felől nemcsak nekem, s nemcsak a már eddig felszólalóknak vannak hátrányos észleleteink. Neked, tisztelt szerkesztő barátom! maradok lekötöztetett hived, Zoványi Jenő.

— **Amerikai hírek.** A clevelandi ev. ref. betegsegélyző női egylet március 17-én tartott ülésében több rendbeli segélyeket osztva ki, a többek között egyhangúlag kimondotta, hogy az egyház részére ápril. hóban tartandó műkedvelői előadással összekötött táncmulatságra minden egyleti tag köteles egy belépti jegyet elfogadni s a bálba virág- és gyümölcs-árúsítás végett kinevezett az egylet 6 tagot. Ezt azért tartjuk méltónak a feljegyzésre, mert azt látjuk belőle, hogy ime jótékony célra bizony „táncolnak” még Amerikában is. Annak az asketikus horror-nak tehát, melyet újabb időben nálunk némely különben teljesen tiszteletreméltó férfiak annyira propagálni szeretnének, ellene mond a

magyar ember természete széles e világon mindenütt. Nem is szabad az efféle társadalmi s művelt emberek között mindig a szigorú tisztesség határai között maradó szokást az igaz vallásossággal szembe állítani. Ha azok az amerikai és angol papok oly sok furcsaságot megengednek magoknak, csak hogy céljaikat elérhessék, ugyan mi megrovásra való van azon, ha p. o. a jókedvű s roulatlan lelkű magyar ifjuság hangversenyez és táncol, csak hogy kedélye melegével szárazsáza fel az árvák és szegények könyűit!? Még az ilyen mulatságokon is lehet missiót betölteni, megmutatják nevezetesen azt, hogy egy keresztyén ifjunak mint kell az ilyen alkalmakkor is viselkednie.

— **Nekrológ.** Vettük s részvétellel közöljük a következő gyászjelentést: Alólirottak mély fájdalommal jelentjük a felejtethetetlen férj, szerető édes apa, após, nagy-apa és rokonnak néh. Báthory Sándornak hitese ügyvéd, volt lapszerkesztő és Debrecen város törv.-hatósági bizottsági tagjának folyó hó 14-dikén, élete 69-dik, boldok házasságának 38-dik évében, hosszas szenvedés után történt gyászos elhunytát. A megboldogult kedves halottat folyó hó 16-dikán délután 3 órakor, a József kir. herceg (Nagyuj-) utca 41. sz. háztól temetjük a ref. egyház szertartása szerint a Nagy Csapó-utcai sírkertbe. Mely szomorú végső tisztességtételre az elhunyt barátait, pályatársait, rokonait, ismerőseit bánatos szívvél meghívjuk. Debrecen, 1901. április 14. Özvegye: Báthory Sándorné Halász Vilma. Gyermekei: Báthory Vilma férjével dr. Malatinszky József ügyvéddel és gyermekeikkel: Zoltánnal, Vilmával, Gizikével, Irénnel és Józsikával. Báthory Irén férjével dr. Ferenczy Gyula akad. tanárral és gyermekeikkel: Ferikével, Máriával és Idával. Dr. Báthory Sándor gyógyszerész nejével Munkácsi Juliával s gyermekökkel - Sándorkával. Báthory Ilonka. Rokonai: Mezőtelegdi Csanády Zsuzsánna. Mezőtelegdi Csanády István h. ügyvéd, ny. törvényszéki bíró. Halász Gyula ny. államasuti főszámvevő-ellenőr nejével Halász Juliával. Halász Dezső földhitelintézeti titkár nejével, gyermekeivel Halász Kálmán mérnök nejével, gyermekeivel, a többi rokonok nevében is. Béke lengjen hült porai felett!

— **Általánosan elismerik** úgy nálunk, mint külföldön, hogy a Mauthner-féle gazdaság és kerti magvak gyakran háromszor akkora termést adnak, mint sok másféle magvak. Különösen impregnált csillagjegyű répamagjai ritkítják párjukat és össze nem tévesztendőek más utánzott hasonló védjegyű, de nem impregnált répamagokkal. A Mauthner-féle magok tehát felülmulhatatlanok és gazdáink csak helyesen cseleksznek, ha magszükségletüket mindig Mauthner-féle magokkal fedezik.

— **Fertőző betegségek ellen,** melyek leginkább az egészségtelen ivóvíz által terjesztetnek, biztos óvszer a tiszta egészséges ásványvíz. Felhívjuk tehát olvasóink szives figyelmét a „Kristály Szt.-Lukácsfürdői hegyi forrás hirdetésére.”

Szerkesztői üzenet.

Dr. M. F. Okány. Utánna néztem: a „Protestáns Pap”-ot irányítottam hozzád már új évtől kezdve. Gyakorlati szakközlöny levén ez, azt óhajtottam és óhajtom most is, hogy mint gyakorlati lelkész te kísérd figyelemmel s olykor-olykor ismertesd. Cso-dalom, hogy nem jár hozzád. Ma újra írok a szerkesztőnek. — **B. J. Utrecht.** Bizonyítványának kiállításáról intézkedtem. Rövid időn kapni fogja, ha még eddig meg nem kapta. A másik ügy referálás végt. kezeim között van. Én ajánlólag referálok róla,

de természetesen a döntés nem rajtam áll. Ha Heidelbergbe megérkezik, értesítsen. — **F. V. L. Majtis** (N. Rábé?) Magam szerettem volna átolvasni és méltatni. De erre most absolute nincs időm. En is költözködöm. Kiadtam egyik gyakorló lelkészársunknak. De majd átolvasom magam is. — **S. E. Nagy-Banya.** Vettem s a következő számban sort keríték rá. — **B. J. B. Böszörmény.** Köszönöm . . . de mert már előbb mástól kaptam értesítést, lehetetlen másként járnom el, hanem ha úgy, hogy az időrendileg előbb jöttött közlöm. Mint író ember, te ezen eljárásomat bizonyára csak helyeselni fogod. — **R. I. Szatmár.** Nagyon érdekes mindakettő. Közlöm és az egyikhez magam is hozzá szólok. — **V. J. Rév.** Nem csak hogy szívesen veszem, de sőt kérem azokat a külföldi s specialiter ausztriai mozgalmakat állandóan figyelemmel kísérni s mint lapuuk munkatársa szíveskedjék olvasó közönségünket azokról időnként tájékoztatni. A mi másik szíves ajánlatát illeti, azt is köszönettel veszem. Csak arra kérem, hogy esetről-esetre szíveskedjék kontaktusba lépni N. m.-telkii lelkész barátommal. Eddig néha-néha ő értesített bennünket. Ezután oszszák meg e közérdekű munkát magok közt. De vigyázzanak, hogy két szék közt pad alatt ne maradjanak. A rokonszenves nyilatkozatok az én barátaim részéről a legbecesebb zálogok, melyeket halálomig hűen fogok megőrizni. Üdvözlöm mindnyájukat! — **K. L. Panyola.** Köszönöm! Jövőre nézve kérem is. Most azonban már régi levelezőnk irt. Utoljára abból az egyházmegyéből! Sajtó alatt is van. De a továbbiakra nézve read számítok. El ne feledd ezt! — **N. I. Harasztos.** Bejött mind. Türelemet.

Tartalom-jegyzék: Az alkoholismus ellen tartott bécsi nemzetközi kongresszus. E. L. — Tárca: Lelkeszi jubileumon. Benedek János. — Tanügy: Ev. ref. Egyetemes Tanügyi Bizottság. B. L. — Vallástanításunk reformja. Nagy István. — Közéletünk: Görömbei Peter jubileuma. E. J. — Kérdés a szerkesztőséghez. Ori Tamás. — Válaszunkat az alábbiakban adjuk meg. Rovatvezető. — A szatmári egyházmegye tavaszi közgyűlése. Adelplos. — Az ev. reform. egyetemes konvent. — A nagyszalontai ev. ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése. Tudósító. — Irodalom. — Külföld: Levél Hollandiából Birtha József. — Nekrológ: Fekete Sándor. Veress István. Különféle k. Szerkesztői üzenet.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Üzletem fentállása alatt 96 ev. ref. egyháznak szolgáltam munkámmal.

Orgona építészeti műterem

Debreezenben,

Darabos-utca 7. sz. alatt (a Collegium mellett.)

Fentáll 1893. óta.

Teljesen e czélra épített házamban készítek a mai kor legelőkelesebb vívmánya szerint, bármily kivitelű új orgonákat s azokért a legmesszebbmenő jótállást vállalom.

Orgona építészetem, mint az ev. ref. egyházak érdekét szolgáló intézmény, e téren az országban egyedül áll.

Munkám jóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a czégem iránti bizalom, s ígérem ezuttal is, hogy továbbra is úgy az árákban, mint a kivitelben egyházzal érdekét tartom első sorban is szem előtt és teljes megbízhatóságra törekszem.

Elválllok régi orgonák átalakítását, áthelyezését, tisztítását, hangolását és javítását vagy évi gondozását mérsékelt áron több évre menő jótállás mellett. — Megrendelésre készítek bármilyen kivitelű harmóniumokat is.

A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság és az adományozó közönség, valamint a kántor-organista és tanító urak szíves pártfogásába továbbra is ajánlva magamat, maradtam

teljes tisztelettel

Kerékgyártó István

orgona építő.

Határozott árak, elsőrendű minőség, erőteljes nemes hangzású orgonák.

Műtermemben megrendelt orgonák mindenkor vannak felállítva.

Érdeklődőket szívesen látok, tervekkel készséggel szolgálók.

Mérték utáni megrendelések legjobban eszközöltnének. Pontos ezimre figyelni tessék.

A „NEUMANN M“ czég debreezeni áruházáról.

A tiszántúli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“ czég

Hiszen évek hos zu sora óta, a mióta ez a czég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debreezenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhakkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debreezenbe jöve ne mulaszták el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruí versenyen felül állanak.

A tiszántúli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen, mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmükbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. Debreezen, főtér, a postával szemben.

Szabott ári Szabott ári Szabott ári

Nyomatott Hoffmann és Kronovitz könyvnyomdájában, Debreezenben, főpiac, a főpostával szemben.